

JB2900 1 Fordypningsoppgave

Kandidat 116

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Ikke vurdert	Lever
1 Besvarelse	Filopplasting	Manuell poengsum	Lever
2 Evt. vedlegg	Filopplasting	Manuell poengsum	Ikke lever
3 Evt. vedlegg	Filopplasting	Manuell poengsum	Ikke lever
4 Evt. vedlegg	Filopplasting	Manuell poengsum	Ikke lever

JB2900 1 Fordypningsoppgave

Emnekode	JB2900	PDF opprettet	02.06.2017 12:22
Vurderingsform	JB2900	Opprettet av	Yan Hoffmann
Starttidspunkt:	26.05.2017 18:00	Antall sider	54
Sluttidspunkt:	02.06.2017 12:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201706230000	Skriv ut automatisk rettede	Nei

Seksjon 1

1 OPPGAVE

Besvarelse

Last opp besvarelsen din her:

Last opp filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	17119461_cand-4416378_17117467
Filtype	pdf
Filstørrelse	2795.331 KB
Opplastingstid	01.06.2017 19:04:15

Neste side
Besvarelse vedlagt

Kandidatnummer 116

Ulike valg når barn omtales

Hvordan Valdres-saken ble fremstilt i riksavisen
Dagbladet og lokalavisene Budstikka og Valdres

Fordypningsoppgave våren 2017

Bachelorstudium i journalistikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Institutt for journalistikk og mediefag

Forord

Hvordan fremstilles Valdres-saken i riksavisen Dagbladet sammenlignet med lokalavisene Budstikka og Valdres? Nylig ble åtte av tilsammen elleve innklagde medier felt i Pressens Faglige Utvalg når det gjaldt pressedekningen av saken. Den handlet om en 13 år gammel jente som på nyttårsaften 2015 ble funnet død i en hytte på Beitostølen. TV2 Nyhetene ble felt to ganger i tillegg til at NRK, NTB, Dagbladet, Dagsavisen, Aftenposten og Budstikka også ble felt av utvalget 18. april 2017. De to sistnevnte slapp derimot unna med kritikk. Lokalavisen Valdres ble frifunnet. Hvorfor er det så store forskjeller i lokal- og riksmediene? Hva kommer dette av? Tar lokalavisene i større grad flere etisk riktige beslutninger enn de riksdekkende avisene? I denne bacheloroppgaven skal jeg ta for meg Dagbladet, Budstikka og Valdres og deres dekning av saken. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i artiklene som ble klagt inn til Pressens Faglige Utvalg og ved hjelp av tekstanalyse og semistrukturerte intervjuer med redaktørene i de tre avisene svare på hvordan saken ble omtalt, samt årsaker til dette.

Oslo, april 2017

Innholdsfortegnelse

Del 1: Innledning	s. 4
1.1 Bakgrunn for oppgaven	s. 5
1.2 Definert problemstilling	s. 5
1.3 Om saken	s. 5
1.4 Initiativretten	s. 6
Del 2: Metode	s. 7
2.1 Avgrensing av materiale	s. 7
2.2 Diskursanalyse	s. 7
2.3 Retorisk tekstanalyse	s. 8
2.4 Semistrukturerte intervjuer	s. 9
Del 3: Teori	s. 9
3.1 Brurås og kriminaljournalistikken	s. 10
3.2 Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?	s. 11
3.3 Kritisk diskursanalyse	s. 13
3.4 Argumentasjonsmodellen	s. 15
3.5 Visualiseringens virkemiddel	s. 16
Del 4: Analyse og tolkning	s. 16
4.1 Dagbladet	s. 16
4.2 Budstikka	s. 20
4.3 Valdres	s. 23
4.4 Sammenligning	s. 25
Del 5: Konklusjon	s. 28
Del 6: Litteraturliste	s. 30

Vedlegg:

1. Intervjuguide	5. Budstikkas avis- og nettartikkel
2. Dagbladets avis- og nettartikkel	6. PFU begrunnelse Budstikka
3. PFU begrunnelse Dagbladet	7. Valdres avisartikkel
4. Dagbladet kommentar	8. PFU begrunnelse Valdres

Del 1: Innledning

Jeg har vokst opp i et lite lokalsamfunn på Sørlandet, nærmere bestemt Grimstad. Det er en by, hvor alle kjenner alle. Med interesse for medier fikk jeg fort foten innenfor lokalavisen i byen, Grimstad Adressetidene. Men selv om det ofte ble produserte en rekke gladsaker, dukket det alltid opp litt mindre hyggelige saker. Her kunne det fort oppstå utfordringer. ”Det er dilemma som handler om nærheten til samfunnet og tette bånd til mektige aktører” (Mathisen, 2010, s. 36). Vi kan kalle det lokalpressens doble oppdrag. ”På den ene siden er avisene limet som binder folk i lokalsamfunnet sammen, og som bygger opp under folks tilhørighet og identitet med lokalsamfunnet” (Mathisen, 2010, s. 37). Men ”På den andre siden skal de se lokalsamfunnet gjennom en kritisk lupe, og ivareta den kritiske rollen i lokalsamfunnet” (Mathisen, 2010, s. 37). Hvordan er det å konfrontere ordføreren i byen når dere er venner på fritiden? Eller når det skjer en dødsulykke i byen, og du som journalist får som oppdrag å skrive saken. Hvor detaljert skal du gå, når det er bestevenninnen din sin mor som døde i ulykken? Dette var bare få av mange dilemmaer i redaksjonen, noe som videre representerer hvordan det er å jobbe i en lokalavis.

Jeg husker spesielt en drukningsulykke i 2014 hvor en mann fra Grimstad døde. Dagbladet valgte å gå ut med navn kort tid etter hendelsen, samt bilder som kunne identifiserte den omkomne. Dette ble diskutert i Grimstad Adressetidene, og det var et klart flertall som mente dette aldri kunne blitt publisert der. Hvorfor ikke? Hovedsakelig kom vi frem til at det handlet mye om å verne om lokalsamfunnet, og unngå unødvendige belastninger. Men hvor langt kan man gå i detaljer når det kommer til kriminaljournalistikken? Hva bør en passe seg for?

En vil som oftest ha en relasjon til flere i samfunnet, noe som kan føre til diverse rollekonflikter og utfordringer. ”Etter arbeidstid vil hun ofte møte på de samme menneskene som er kilder i jobben, på foreldremøter, i idrettslaget, i nabolaget, i private selskap og blant venner og familie (Mathisen, 2010, s. 64). Nettopp derfor er det viktig at en klarer å finne ”Balansen mellom å bygge en lokal identitet, og samtidig stille de kritiske og ubehagelige spørsmålene i lokalsamfunnet” (Mathisen, 2010, s. 33). Dette er en balansegang som ikke er enkel, og som Birgit Røe Mathisen spør innledningsvis i boka *Lokaljournalistikk – Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Er det mulig å kombinere patriotismen og lokalismen med det kritiske samfunnsoppdraget?

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Mens jeg satt og tenkte tilbake på denne tiden, fikk jeg opp en nyhetsvarsel på mobilen fra VG: "TV 2, NTB, Dagsavisen, Dagbladet og NRK felt i Pressens Faglige Utvalg for dekningen av Valdres-saken". Nettopp et eksempel på flere store riksmidier som har gått for langt i måten de har omtalt saken om den 13 år gamle jenta som ble funnet død i en hytte på Beitostølen i Valdres. Det handlet om punktet 4.8 i Vær Varsom-plakaten, det såkalte barnepunktet. "Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet. Dette gjelder også når foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernssaker eller rettssaker" (Vær Varsom-plakaten, 2015). Både lokalavisene Budstikka og Valdres ble klagd inn, med resultat at førstnevnte fikk kritikk mens sistnevnte ble frifunnet. Det kan virke som det er store forskjeller på lokal- og riksavisene, men hva kommer dette av? Og hvilke valg har de tatt, og har de egentlig reflektert over hvilke konsekvenser omtalen kan få for de berørte barna i lokalsamfunnet?

1.2 Definert problemstilling

Med dette som utgangspunkt ønsket jeg å gå ut ifra artiklene som ble klagd inn til Pressens Faglige Utvalg fra de tre avisene. Den definerte problemstillingen i denne oppgaven er derfor: Hvordan ble Valdres-saken fremstilt i riksavisen Dagbladet sammenlignet med lokalavisene Budstikka og Valdres? Problemstillingen vil jeg svare på ved å ta i bruk tekstanalyse og kvalitativ metode for intervju. Jeg vil også forsøke å forklare årsaken til de ulike valgene i riks- og lokalavisene og eventuelt hvilke konsekvenser valgene kan føre til. Samtidig er det verdt å nevne at dette utviklet seg til å bli en kriminalsak, da mor til 13-åringen ble tiltalt for grov omsorgssvikt med døden til følge. Derfor vil en del av teorien ta utgangspunkt i kriminaljournalistikkens etiske utfordringer basert på Svein Brurås sin doktoravhandling fra 2009.

1.3 Om saken

På nyttårsaften i 2015 ble Angelica på 13 år funnet død i en hytte på Beitostølen i Valdres. Opprinnelig var hun fra Bærum hvor hun bodde sammen med moren sin i flere år. Ifølge den foreløpige obduksjonsrapporten viser det seg at Angelica trolig skal ha dødd som følge av avmagring. Hun veide 21,7 kilo og hadde en kroppsmasseindeks (BMI) på 8,8. En BMI på under 18,5 blir definert som undervektig. Moren er tiltalt for grov omsorgssvikt med døden til

følge og for å ha unnlatt og hjelpe datteren. Hun nekter straffeskyld. Moren mener at datteren har blitt mobbet av klassekamerater i flere år, noe som har ført til spiseforstyrrelse, og deretter med døden som følge. Hun mener også at samfunnet har sviktet henne og at det har vært en håpløs kamp å få datteren frisk. Angelica har byttet skole flere ganger, og til slutt valgte moren å flytte til hytta deres på Beitostølen. Det var her Angelica ble funnet død i en seng på et lite rom. Påtalemyndighetene mener derimot at moren har opptrådt på en måte som har gjort det vanskelig for de offentlige myndighetene å behandle datterens tilstand.

Spørsmålet som i hovedsak er blitt diskutert av Pressens Faglige Utvalg, er om mediene har gått for langt i å omtale barn som mobbere, fordi dette hele tiden har vært et sentralt tema hos moren og hennes fremstilling av saken. ”Angelica ville vært her i dag om hun ikke hadde blitt mobbet, så enkelt er det”, sa den tiltalte i Gjøvik Tingrett, mandag 24. april 2017. Kandidaten var til stede første dag av rettssaken. Flere medier er tydelig påvirket av mor som kilde tidligere, blant annet Dagbladet som jeg her tar utgangspunkt i, ved at de støtter opp om mors utsagn: Mobbingen førte til datterens død. Det trekkes klare sammenhenger mellom mobbing som et faktum og utvikling av spiseforstyrrelser og deretter død. Dette blir i retten gjentatt ved flere anledninger, og gjennom hele vitneforklaringen er mobbingen som årsak til datterens død, et sentralt tema. Rettssaken mot moren til Angelica ble utsatt på ubestemt tid på grunn av tiltaltes helse rettens andre dag.

1.4 Initiativretten

Det var konstituert generalsekretær i Presseforbundet, Nils Øy, som ved bruk av initiativretten valgte å klage inn ni av mediene til Pressens Faglige Utvalg. Dette var på grunn av at han mente redaksjonene ikke hadde tatt tilstrekkelige hensyn når det gjaldt hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Det ble henvist til Vær Varsom-plakatens punkt 4.8. Dagbladet ble felt, Budstikka fikk kritikk og Valdres ble frifunnet i Pressens Faglige Utvalg. ”Øy reagerte også på at flere medier publiserte det han mener er kategoriske påstander om at mobbing har skjedd, og på en sånn måte at publikum kan ha fått det bestemte inntrykk at den påståtte mobbingen i større eller mindre grad førte til det tragiske utfallet” (Hansen, 2017, 18. 04). Jeg vil senere komme tilbake til begrunnelsene som ble gitt til de tre forskjellige avisene i analysedelen av denne fordypningsoppgaven. Også to andre enkeltstående klager ble behandlet av Pressens Faglige Utvalg samme dag.

Del 2: Metode

For å sammenligne hvordan omtalen av Valdres-saken ble fremstilt i Dagbladet, Budstikka og Valdres, vil jeg i hovedsak ta i bruk kvalitativ tekstanalyse basert på de artiklene som ble vurdert av Pressens Faglige Utvalg. Både Dagbladet og Budstikka ble klaget inn på én nettartikkel og én avisartikkel hver, mens Valdres ble klaget inn på én avisartikkel. Dette er da fem artikler, og jeg mener diskursanalyse og retorisk analyse vil belyse deres omtale og fremstilling av saken på en god måte. Samtidig har jeg valgt å bruke semistrukturerte intervjuer med de ansvarlige redaktørene i de tre forskjellige avisene. Dette for å få deres egne meninger og refleksjoner rundt Vær Varsom-plakatens punkt 4.8, noe som også vil gjøre at en kommer tettere inn på deres arbeidsmetode og etiske vurderinger før eventuelle publiseringer.

2.1 Avgrensning av materiale

Som nevnt tidligere, var det flere medier som ble klaget inn til Pressens Faglige Utvalg. Jeg har valgt å avgrense dette til tre aviser. Dagbladet som representant for en riksavis og Budstikka og Valdres som kan gi et bilde på lokalavisenes omtale. Begge disse avisene hadde tilknytning til den 13 år gamle jenta ved at hun opprinnelig kom fra Bærum, men hadde hytte på Beitostølen. Derfor mener jeg dette også kan gi en innsikt i hvordan lokalavisene omtaler en kriminalsak i nærmiljøet og utfordringer her. Dette var også de to eneste lokalavisene som ble klaget inn til Pressens Faglige Utvalg. Følgende fem artikler, som alle er i nyhetssjangeren, har jeg valgt å analysere:

Avis	Tittel	Publisert	Type
Dagbladet	"Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død"	05.01.2016	Nettartikkel
	"Morens desperate kamp"	05.01.2016	Avisartikkel
Budstikka	"Hun var opprinnelig en munter og livsglad pike"	06.01.2016	Nettartikkel
	"Følte at hun ikke fikk hjelp"	07.01.2016	Avisartikkel
Valdres	"Budde tre måneder på hytta"	07.01.2016	Avisartikkel

2.2 Diskursanalyse

"Diskursanalyse tar utgangspunkt i at vår tilgang til virkeligheten skjer gjennom språket" (Østbye m. fl., 2013, s. 94). Jeg mener denne kvalitative metoden egner seg best til å analysere

innholdet i de forskjellige artiklene jeg har valgt å ta for meg. Samtidig som den tar utgangspunkt i virkeligheten gjennom språket, kan en også ved denne kvalitative metoden finne ut hvilken funksjon tekstene har i en større samfunnsmessig sammenheng. Hva er det som blir tatt for gitt i teksten? Og hva er det som fremstår som naturlig? Ordvalg er også noe jeg kommer til å se nærmere på, og her vil jeg også trekke inn relevante utsagn fra de semistrukturerte intervjuene med redaktørene fra de tre avisene, samtidig som både tekstens oppbygning, komposisjon, stil og tolkning vil få en sentral plass i analysedelen. Det visuelle er også en viktig del av det journalistiske uttrykket. Det er med å påvirke vår tolkning av en tekst. Det er ikke bare teksten og bildene vi leser, ”Vi leser hele den visuelle flaten vi blir presentert for” (Evensen og Simonsen, 2010, s. 17). Og også det faktum at ”Vi leser som regel *visuelt* først” (Hågvar, 2007, s. 65). Derfor har jeg valgt å ta med en refleksjonsdel rundt layout og bildebruk i de utvalgte artiklene.

Diskursanalysen vil ta utgangspunkt i *Metodebok for journalister og Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse*. Dette er teori som vil gi oss en oversikt over diskursanalysens særtrekk og hva en skal se etter i en tekst når en analyserer. Den retoriske delen vil ta utgangspunkt i *Anvendt retorik – tag sproget i munden*. Her vil ordvalg og vinkling kunne forklares i de utvalgte artiklene, samt hvordan vi som lesere blir påvirket av teksten. I den visuelle analysen vil jeg trekke inn *Se! Lærebok i visuell journalistikk*. Denne er relevant nettopp fordi den tar for seg grunnprinsippene i avislayout og -design, samt hvordan det visuelle påvirker oss som lesere. Samtidig vil jeg trekke inn de tre PFU begrunnelsene til Dagbladet, Budstikka og Valdres i analysedelen for å reflektere rundt problemstillingen og sammenligne med relevant teori.

2.3 Retorisk analyse

I analysedelen vil jeg også se på retoriikkbruken i de utvalgte artiklene. ”Retorikk er nemlig læren om å tale godt – det vil si forståelig og overbevisende” (Fabricius og Roksvold, 2010, s. 11). Dette er også kjent for mange som kunsten om å overbevise. ”Den retoriske analysen avdekker da hva som gjør at en tekst kommuniserer effektivt og overbevisende med sitt publikum” (Hågvar, 2007, s. 36). I hovedsak vil denne delen omhandle bruken av etos, som ”Appellerer til lesernes tiltro til taleren” (Fabricius og Roksvold, 2010, s. 22) i og med at den tiltalte moren blir fremstilt som troverdig i de fleste artiklene. Samtidig er det en svær appellerende sak, den rører ved følelsene våre og skaper sympati. Derfor vil bruken av patos være relevant i denne analysen. Patos handler om å ”Vekke kraftige følelser hos tilhørerne” (Fabricius og Roksvold, 2010, s. 23). Videre vil også retorikken kunne forklare ordvalg som

journalistene har tatt, samt deres fremstilling og vinkling av saken. Tekstens oppbygging vil jeg analysere i forhold til Toulmins argumentasjonsmodell. Dette er en modell som ved hjelp av tre faktorer kan analysere og fremheve det underforståtte i en setning (Toulmin, 2003). Her vil jeg komme med et par eksempler fra de utvalgte artiklene og samtidig forklare på hvilken måte denne setningsoppbyggingen påvirker oss som lesere.

2.4 Semistrukturerte intervjuer

I tillegg til tekstanalyse har jeg også valgt å gjøre semistrukturerte intervjuer. Dette er en intervjuform som ”Kjennetegnes av at temaene det skal spørres om, er definert på forhånd” (Østbye m. fl., 2013, s. 105). Grunnen til at jeg har valgt denne formen for intervju, er fordi her vil man ha mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, og den gir mer fleksibilitet enn for eksempel strukturerte intervjuer. En intervjuguide er også relevant ved at en følger bestemte temaer, men samtidig har mulighet til å følge opp svarene til intervjuobjektet. Spørsmålene til de tre redaktørene i de tre avisene går mye ut på det samme, men de er tilpasset hvert case for å oppnå mest mulig ved det semistrukturerte intervjuet. I og med at denne fordypningsoppgaven regnes som samfunnsforskning, er man underlagt forskningsetiske retningslinjer bestemt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NSD). Derfor har jeg i forkant av intervjuene med redaktørene sendt ut en samtykkeerklæring. I analysedelen vil jeg trekke inn svar fra de semistrukturerte intervjuene, noe som vil gjøre at en vil få innsyn i hvordan redaksjonene tenker, hva de sitter igjen med i ettertid og refleksjoner rundt Vær Varsom-plakatens punkt 4.8.

Del 3: Teori

For å forklare de ulike fremstillingene av Valdres-saken i Dagbladet, Budstikka og Valdres har jeg blant annet valgt å ta for meg Svein Brurås sin bok, *Kriminaljournalistikkens etikk*. Jeg vil i hovedsak knytte denne teorien opp mot Dagbladet, nettopp fordi mange av de etiske utfordringene Brurås omtaler i boken, finner vi igjen de to artiklene som ble felt av Pressens Faglige Utvalg. Teorien vil også kunne være med på å forklare ulike valg som er blitt gjort. Det vil også bli satt et kritisk søkelys på Pressens Faglige Utvalg og deres arbeid gjennom denne teorien. Forøvrig vil også statistikk fra Pressens Faglige Utvalg trekkes inn som illustrasjon for å gi et bilde på antall fellelser av barnepunktet siden 2000-tallet.

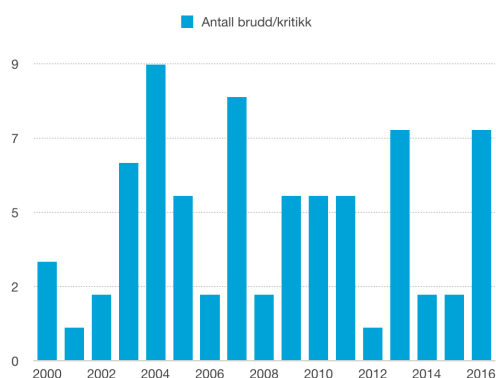
Når det gjelder de to lokalavisene, Budstikka og Valdres, treffer Mathisen godt med boken, *Lokaljournalistikk*. Her tar hun for seg diverse utfordringer lokalpressen møter, samt den vanskelige ”nærheten”. Dette vil være med på å gi et syn på hvordan lokalpressen opplever tragedier i nærområdet, og hvilke retningslinjer og verdier lokalpressen har. ”På den ene siden skal journalisten jobbe i tråd med yrkesfaglige normer for hva som er god journalistikk, på den andre siden møter han eller hun ofte sterke forventninger fra lokalsamfunnet og kilder som kolliderer med de faglige normene” (Mathisen, 2010, s. 147). Både Brurås og Mathisen sine teorier vil kunne være med på å forklare de ulike valgene redaksjonene tok, hvorfor de vinklet slik de gjorde, og hvilke utfordringer som ligger bak.

3.1 Brurås og kriminaljournalistikken

”Mer enn andre stoffområder forårsaker kriminaljournalistikken debatt om pressens metoder og publiseringsvalg” (Brurås, 2009, s. 65), noe Valdres-saken er et godt eksempel på fra det siste året. Den gikk fra å omhandle et barns tragiske død til bli en kriminalsak. Mediernes omtaler av saken endte i åtte fellelser i Pressens Faglige Utvalg og det er blitt rettet mye oppmerksomhet rundt temaet i ettertid. Det ble blant annet skrevet en rekke oppfølgingssaker samtidig som pressen tok initiativ til diskusjon og refleksjon innad i redaksjonene.

Om vi tar for oss barnepunktet, 4.8 fra Vær Varsom-plakaten har det fra 2000 – 2016 vært 72 fellelser på god presseskikk (Pressens Faglige Utvalg, 2015). Her inngår også kritikk, som er en midlere form for fellelse.

Tallene er hentet gjennom statistikk fra Pressens Faglige Utvalg. Antall fellelser gjelder punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten fra 2000-2016.

Som grafene viser, har det siden 2000-tallet vært opp og ned i antall fellelser. Det har vært et gjennomsnitt på fire fellelser i året, og var i 2004 på sitt høyeste med ni fellelser på barnepunktet. Likevel ser det ut til at 2017 vil bli et rekordår, ifølge Ingrid Nergården Jortveit fra PFU-sekretariatet.

– Det kan se ut til at det blir flere 4.8 fellelser i år på grunn av Valdres-saken. Vi har allerede hittil i år hatt ti fellelser, forteller Jortveit.

”Kriminaljournalistikken har på en særlig måte både gitt og støttet til og vært katalysator for utviklingen av pressens etiske kodeks og det presseetiske apparatet” (Brurås, 2009, s. 19). Samtidig tar denne typen journalistikk for seg mange ulike etiske problemstillinger.

Blant de mest diskuterte tema og problemstillinger er omfanget og dimensjonene på krimstoffet; vinkling og fokusering på personlige og private forhold; fremhevelse av brutale detaljer fra forbrytelsen; nærgående opptreden overfor ofre og pårørende; spekulasjoner om motiv og bakgrunn; forhåndsdom og ”trial by the press” – og ikke spørsmålet om identifisering av mistenkte, tiltalte og domfelte personer (Brurås, 2009, s. 20).

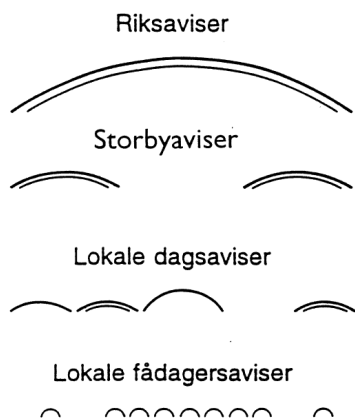
I doktoravhandlingen diskuterer Brurås også arbeidet til Pressens Faglige Utvalg. Han konkluderer med at ”PFUs uttalelser er i løpet av perioden generelt blitt kortere, mindre reflekterende og argumenterende, og mer standardiserte og formaliserte” (Brurås, 2009, s. 334). Dette underbygges ved at utvalget henviser til faste formuleringer, det blir alltid tatt opp ett eller flere punkter fra Vær Varsom-plakaten, samtidig som det alltid avsluttes med en setning om ”brudd” eller ikke. Brurås mener også at et slikt klageorgan skal behandle og avgjøre klager, ikke ”Invitere til diskusjon om etiske problemstillinger” (Brurås, 2009, s. 334). Likevel ser han i tilsvarene fra redaksjonene større refleksjon og argumentasjon enn hos Pressens Faglige Utvalg. ”Her finner vi i større grad utdypende og begrunnede uttrykk for pressens selvforståelse og yrkesetiske tenkemåte” (Brurås, 2009, s. 334).

3.2 Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?

Mathisen tar for seg en rekke utfordringer lokalpressen står overfor. Mye av dette går på nærhetens dilemma og hvordan en skal balansere lokalpatriotismen med kritisk journalistikk. Er dette mulig? Hvorfor er det så store forskjeller mellom lokaljournalistikken og riksjournalistikken? Eller er det egentlig det? Med dette som hovedteori for lokaljournalistikken

vil det være med på å gi oss innsyn i hvordan det er å jobbe i lokalmediene, samt forklare valg som er blitt gjort.

En lokalavis dekker et avgrenset geografisk område. ”Avisene i Norge kan deles inn i fire ulike nivåer” (Mathisen, 2010, s. 23). Det nivådelte systemet blir ofte kalt paraplymodellen. Nederst finner vi, som vist på illustrasjonen under, de lokale fådagersavisene og ukeavisene. Dette er aviser som kommer ut en til tre ganger i uken og som ofte kun dekker en kommune. Her finner vi blant annet Avisa Valdres som blir utgitt tre ganger i uken, men likevel dekker seks kommuner. Det er altså en av de større fådagersavisene.

På neste nivå finner vi de lokale dagsavisene. Dette er større aviser som dekker flere kommuner og kommer ut hver dag. Budstikka er et eksempel her, som dekker Asker og Bærum kommuner i Akershus. Deretter finner vi storbyavisene som også kalles regionsavisene. Helt øverst finner vi riksavisene, ”Både de tabloide løssalgavisene, abonnementsavisene som Aftenposten og nisjeaviser Klassekampen og Vår Land” (Mathisen, 2010, s. 24). Den landsdekkende avisen Dagbladet regnes derfor som en riksavis. Illustrasjonen er hentet fra kulturdepartementets dokument om pressepolitikk ved tusenårsskiftet.

”Lokalpressen blir ofte møtt med kritikk, for å være tannløs, snill og patriotisk” (Mathisen, 2010, s. 34). Blant annet skrev frilansjournalist Anne Viken i 2008 en kronikk med tittelen ”Dei sløve lokalmedia” (Viken, 2008, s. 8 og 9). Viken kritiserte lokalavisen Sogn og Fjordane, men dette var noe som gjaldt på generell basis for alle lokaljournalistene der ute. ”Lokalmediene ble kritisert for å være mest opptatt av kos, kor og konfirmasjon, med et overfokus på trivelige

nyheter og en mangel på kritisk offentlighet” (Mathisen, 2010, s. 34). Med denne artikkelen startet en større mediedebatt om lokalavisens rolle.

I kronikken skriver Viken at ”Lokalavisene ser ikkje ut til å ville vie ressursar til dei virkelig viktige sakene” (Viken, 2008, s. 8). Og dette er noe som får konsekvenser: ”Når journalistenes kompetanse sviktar, går det ut over intervjuobjektet som ikkje kjem skikkeleg til orde, og i andre omgang lesaren som får servert dårleg stoff” (Viken, 2008, s. 9).

Året før ble det også en stor mediedebatt om lokalavisenes vanskelige ”Nærhet”. Knut Olav Åmås i Aftenposten mente at lokalavisene ikke prioriterte samfunnsoppdraget, men heller å bli godt likt i lokalmiljøet. I 2007 gjorde også forfatter og lokalavisredaktør Ingar Sletten Kolloen en undersøkelse av hvordan lokalavisene håndterer samfunnsoppdraget. Resultatet ble beskrevet som ”Kos, kos og atter kos”. Av de 70 avisene som han gjennomgikk, viste deg seg at under ti av dem hadde kritiske saker på forsiden og han talte hele 382 ansikter på 16 sider i en av avisene (Renå, 2007).

”Norske næraviser er dårlige til å ta samfunnsansvar. Jeg får inntrykk av at det er en revypremiere annenhver dag”, sier Sletten Kolloen ifølge Klassekampen (Renå, 2007). Han konkluderer derfor med at ”Næravisene er gode på – nettopp – nærhet, men de er ikke nærgående nok. De graver ikke” (Renå, 2007).

Som beskrevet, har lokaljournalistikken fått mye kritikk, og slik er det fortsatt. Men er det virkelig slik at de ikke klarer å omtale og avdekke kritikkverdige forhold? Med utgangspunkt i Valdres-saken skal jeg videre i analysedelen ta for meg artiklene som ble skrevet av lokalavisene, og på bakgrunn av dette svare på de mye omdiskuterte problemstillingene rundt nærhet og dårlig gjennomføring av journalistenes samfunnsoppdrag. Selv om denne ene saken ikke kan representere alle lokalavisers arbeid, er det likevel med på å belyse omtalen av en vanskelig sak i nærmiljøet og hvordan lokalpressen taklet dette det siste året.

3.3 Kritisk diskursanalyse

Diskursbegrepet er en samlebetegnelse for flere tilnærminger innen medievitenskapen. Mange omtaler begrepet som en tekst i kontekst. Dette forklares ved at ”En diskursanalyse vil da være analysen av hvordan en tekst er tilpasset en bestemt kontekst, og hvilke tenke-, tale-, handlings- og væremåter denne teksten uttrykker i den aktuelle konteksten” (Hågvar, 2007, s. 18). En kan

si at en diskurs representerer et mønster å tolke verden på, og at det alltid vil ligge føringer bak hvordan en uttrykker seg som er sosialt og kulturelt skapt. I en diskursanalyse vil en stille spørsmål ved hva som er unnlatt og valgt bort, om innholdet kunne vært formulert på en annen måte, hvorfor akkurat disse opplysningene er tatt med og hvilke diskurser teksten baserer seg på. Norman Fairclough var en av grunnleggerne av den kritiske diskursanalysen, hvor det skiller mellom en lingvistisk diskursanalyse og en samfunnsvitenskapelig tradisjon. ”En grunnleggende forskjell mellom de to er graden av interesse for kjennetegn ved teksten i forhold til de samfunnsmessige omgivelsene” (Østbye m. fl., 2013, s. 93). Den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen tar for seg språket i tekstene, samt vår oppfatning av virkeligheten. Som nevnt i metodedelen tar diskursanalysen utgangspunkt i at vår tilgang til virkeligheten skjer gjennom språket. Dette var noe også Barthes underbygget i sitt slagord om at ”Folk er både sprogets herrer og slaver” (Barthes, 1982). En vil gjennom denne analysemetoden bli bevisste på maktfordeling i samfunnet og hva som til vanlig vil bli tatt for gitt i en bestemt tekst. Ordvalg, tekstens oppbygning, stil og vinkling vil trekkes inn her.

For å forklare tolkningen av en tekst i lys av sin kontekst kan Faircloughs modell være nyttig. Modellen tar i bruk tre dimensjoner i diskursanalysen. For å forstå sammenhengen mellom tekster og den sosiale dimensjonen, må en ta utgangspunkt i hele kulturkonteksten, som her er det ytterste nivået.

Her finnes mangfoldet av faktisk tekstproduksjon. ”Den mellomste dimensjonen er altså sosiale prosesser som er spesifikt knyttet til tekster” (Hågvar, 2007, s. 35). Her vil en analysere hvordan teksten formidles til leserne, hvordan de blir laget, hvordan de blir lest og ”Hvilket tekst og normsamspill som er i sving ved hver av disse tre prosessene” (Hågvar, 2007, s. 35). Derfor er både den tekstuelle konteksten og situasjonskonteksten avgjørende. Det innerste nivået i

modellen er selve teksten, det konkrete produktet. I en diskursanalyse ønsker en derfor å trekke sammenhenger mellom disse tre dimensjonene. En analyserer teksten og deretter tolker teksten ut ifra situasjonskonteksten og den tekstuelle konteksten og kan videre forklare hvilken sosial funksjon teksten har. Samtidig som en prøver å forklare hvorfor teksten er slik den er og hvilken hensikt denne oppbyggingen har.

En diskursanalyse inneholder ofte også en retorisk analyse. Likevel er det en liten forskjell, nettopp fordi den retoriske analysen analyserer tekstbegrep fra avsender, mens diskursanalysen tar for seg tenkemåtene teksten formidler og de underliggende betydningene. ”Diskursanalysen spør i større grad enn retorikken etter sosiale forklaringer på og konsekvenser av tekstene” (Hågvar, 2007, s. 37). Men på tross av utviklingen av diskursbegrepet på 1960-tallet var det flere som var skeptiske til diskursteorien. ”De sier gjerne at diskursanalytikere er blitt så opptatt av at virkeligheten er sosialt konstruert, at de ikke lenger erkjenner at det finnes noe objektivt og sant” (Hågvar, 2007, s. 21). Det er et godt poeng, for det er jo nettopp det diskursteorien går ut på, at virkeligheten skjer gjennom vår tolkning av språket. Likevel handler det mer om hvordan en velger å ordlegge seg og hvordan en fremstiller noe.

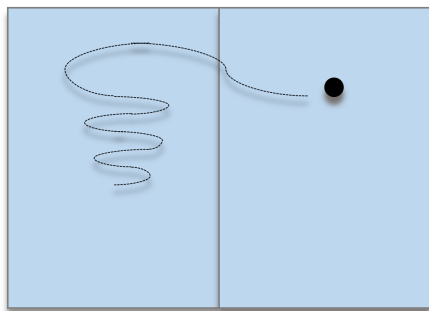
3.4 Argumentasjonsmodellen

Retorikken er læren om å tale godt, og dette er noe som er helt grunnleggende for dagens journalister. Boken *The Uses of Arguments* av Stephen Toulmin tar blant annet for seg en argumentasjonsmodell. Toulmin forklarer i boken at ved hjelp av denne grunnmodellen kan man ved et argument analysere seg frem til tre elementer; en påstand, et belegg og en hjemmel. Påstanden er noe som uttrykkes i en tekst, belegget underbygger ofte påstanden og hjemmelen er i mange tilfeller underforstått. Dette kan også knyttes opp mot presupposisjoner som også er en underforstått forutsetning i teksten. Jeg vil komme tilbake til Toulmins argumentasjonsmodell med eksempler fra de utvalgte artiklene.

Etos handler om troverdighet. Gjennom de journalistiske artiklene skapes det troverdighet. Dette fordi vi som lesere ofte stoler på at pressen er oppriktig og viser oss hele bildet av en sak. Men er det egentlig alltid slik? ”En person som vi stoler på, påvirker oss lettere enn en person som vi har mistillit til” (Fabricius og Roksvold, 2010, s. 22). Patos som appellerer til følelsene, kan brukes for å skape sinne, glede og frustrasjon. Det handler rett og slett om hvordan journalisten velger å ordlegge seg og hvordan de velger å vinkle saken. Både bruken av etos og patos og deres funksjon skal vi se nærmere på i de gitte artiklene.

3.5 Visualiseringens virkemiddel

Det visuelle har opp igjennom årene utviklet seg fra enkle avis- og nettsider med enkel tekst til forsider med bilder, tabloide overskrifter og fet skrift. Dette er noe som har blitt mer og mer viktig og det visuelle brukes i dag som et journalistisk grep for å fange leseren. Blant annet viser modellen under hvordan øynene beveger seg når du blar om til en dobbeltside i en avis.

Det er altså høyresiden i en avis som vil ta oppmerksomheten din først. ”De fleste avislesere begynner på høyresiden, ofte hjulpet av en dominerende tittel eller et bilde som inngangspunkt, før de raskt beveger seg over til venstre side og starter lesingen i et område rett til venstre for midten” (Evensen og Simonsen, 2010, s. 22). Årsaken til dette er at vi følger håndbevegelsene ved at vi blar i avisen. Ofte er dette bevisst hos journalistene og det er derfor ikke tilfeldig hva som plasseres på høyresiden. Jeg vil senere komme tilbake til dette i analysedelen av de utvalgte avisartiklene.

Del 4: Analyse og tolkning

Jeg vil i denne refleksjons- og analysedelen ta for meg en og en avis enkeltvis og samtidig trekke inn konklusjonene til Pressens Faglige Utvalg. Med utgangspunkt i teorien vil jeg belyse de ulike valgene som er blitt gjort, samt årsaker. Deretter vil jeg drøfte og sammenligne de ulike beslutningene avisene fikk av Pressens Faglige Utvalg.

4.1 Dagbladet

Dagbladet ble på initiativretten klagd inn på nettartikkelen ”Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død” og avisartikkelen ”Morens desperate kamp”. Dagbladet har i nettartikkelen forsøkt å lage en tidslinje på hva som angivelig skal ha skjedd fra mobbingen startet til jenta ble funnet død på hytta i Valdres. Problematikken her er at Dagbladet flere steder slår fast mobbing som fakta og det knyttes sammenhenger mellom mobbing og spiseforstyrrelser. I

JB 2900

Kandidatnummer 116

avisartikkelen handler det om mye av det samme, men med enda større vinkling på mor. I begge artiklene siteres det fra et såkalt anonymisert TV 2-intervju med moren i 2012.

Som Brurås tar opp i doktoravhandlingen, fra 2009, er mye av kriminaljournalistikkens utfordringer å diskuterte tema, vinkling av sak, fremhevelse av detaljer og spekulasjoner rundt bakgrunn. Dette er noe vi ser igjen i Valdres-saken. Det handlet mye om hvordan mediene valgte å vinkle artiklene, spesielt ved at de til tider tok mors parti. Det ble også lagt frem detaljer som pekte ut en liten gruppe elever i et lokalsamfunn, noe som ble opplevd som en stor og unødvendig påkjenning for de berørte. I tillegg ble påstander om mobbing gjort om til fakta, som videre hintet til en forklaring av dødsårsaken til den 13 år gamle jenta. Vi ser altså at både vinklingen, bruk av detaljene og spekulasjonene når det gjelder hendelsesforløp i denne saken, ligner mye på de etiske problemstillingene Brurås tar opp, og som jeg siterer i teoridelen.

Om vi ser på vinklingen av saken i nettutgaven til Dagbladet, ser vi at det er mors påstander fra TV 2-intervjuet som får størst plass. Det stilles ingen kritiske spørsmål til den tiltalte moren, og at mobbingen fant sted, viderefremidles som fakta. Her er det mangel på kritisk kildearbeid. Gjennom hele saken fortelles det om hva som skal ha skjedd før Angelica ble funnet død, men med mors meninger og forklaringer som fakta. Dette er en sak som fort skaper patos, og ved å ta i bruk denne vinklingen skapes det oppmerksomhet. Det handler om en mor som har mistet sin datter, og som selv er tiltalt for grov omsorgssvikt med døden til følge. Videre er også artikkelen med på å skape etos hos den tiltalte moren. Mye av dette går igjen i avisartikkelen, hvor det her også beskrives hva som skal ha skjedd, og det er tatt utgangspunkt i de samme situatene fra TV 2-intervjuet som i nettartikkelen. Tittelen "Morens desperate kamp" og stikkittelen "Drømte om et bedre liv for datteren" viser at journalistene her i større grad har vinklet på mor og hennes oppfatning og saken.

Samtidig legges det frem mye detaljer i saken. "I nettartikkelen mener utvalget at Dagbladet også gikk langt i å knytte mobbingen opp til spiseforstyrrelser, og her ble det pekt på én enkelt elev" (Vedlegg: 3). Skolene avdøde har gått på, blir alle navngitte, samt hvilket årskull det gjald. I tredje undertittel står det; "2015: - Begynte på ungdomsskolen med mobber". Videre identifiseres barn til en viss grad i setninger som; "Hun opplyser at (...) mobberer også har begynt på åttende trinn ved Mølladammen, og at det er en stor belastning for datteren". Dette er detaljer som peker på en liten gruppe elever. I intervjuet med nyhetsredaktør for Dagbladet,

JB 2900

Kandidatnummer 116

Frode Hansen, mener han at alle opplysningene de ga, var relevante for saken og at Dagbladet absolutt ikke gikk for detaljert inn i omtale av saken.

– Vi ville gi publikum et helhetsbilde, og derfor mener vi det var viktig å få frem hele saken. Mors subjektive mening om mobbinga var en del av det store bildet. Det var hennes forsvar, forklarer Hansen.

Det ble til tider også spekulert i sammenhenger mellom mobbing, spiseforstyrrelser og død. Her kan en trekke inn Faircloughs modell. Den tekstuelle dimensjonen tar for seg hvordan teksten formidles til leserne. Dagbladet skrev: ”13-åringen hadde slitt med spiseforstyrrelser og mobbing i åra før hun ble funnet død av helsepersonell på familiehytta på Beitostølen”. Dette er altså det innerste nivået, selve teksten. I setningen brukes ord som ”hadde slitt” noe som indikerer et faktum. Dette bringer oss videre til det ytterste nivået, den sosiale og kulturelle dimensjonen. ”I en sak om spiseforstyrrelser på TV 2 forklarte mor at grunnen var mobbing”. I begge disse setningene legges det opp av journalisten til en bestemt tolkning. Det står mellom linjene at årsaken til at hun døde, var grunnet anoreksi som videre hadde opphav i mobbing fra Gullhaug skole.

– Det er klart at dette er en belastning for de berørte barna. Det handler om at mediene skal ta hensyn, og når dette ikke blir gjort prøver vi å rette opp i det så fort som mulig, sier Hansen.

Toulmins (2003) argumentasjonsmodell tar utgangspunkt i en påstand, et belegg og en hjemmel. Denne modellen har på mange måter flere likheter med Faircloughs tre dimensjoner. Vi tar utgangspunkt i samme setning fra ingressen av nettartikkelen: ”13-åringen hadde slitt med spiseforstyrrelser og mobbing i åra før hun ble funnet død av helsepersonell på familiehytta på Beitostølen”.

Påstanden er her at jenta har slitt med spiseforstyrrelser og mobbing. Dette kan trekkes opp mot den innerste dimensjonen til Fairclough, selve teksten. Nivået og dimensjonen uttrykker begge teksten i seg selv. Videre underbygger belegget påstanden, nemlig at hun slet før hun ble funnet død. Den tekstuelle konteksten og situasjonskonteksten, den mellomste dimensjonen hos Fairclough, handler om hvordan teksten formidles og dette er et helt avgjørende punkt. På samme måte som belegget er avgjørende for å skape troverdighet og for å lykkes med formidlingen. Den underforståtte hjemmelen i setningen blir derfor at årsaken til at denne jenta

døde, var på grunn av mobbingen. Som i kulturkonteksten legges det også her opp til en bestemt tolkning. Litt lenger ned i brødt teksten står det at ”Datteren bytter skole på grunn av mobbingen, fra Gullhaug skole til Lesterud skole”. Påstanden er her at hun må bytte skole fordi hun blir mobbet. Belegget underbygges ved en opplysning om at det ble byttet fra Gullhaug til Lesterud skole. Den underforståtte hjemmelen som leserne vil sitte igjen med, er da at de skyldige elevene gikk på Gullhaug skole. Setningen er selve teksten, den tekstuelle konteksten og situasjonskonteksten er at hun bytter skole på grunn av mobbingen. Vi ser igjen et faktum. Kulturkonteksten forteller oss på samme måte som den underforståtte hjemmelen, at de skyldige elevene kommer fra Gullhaug skole. Ved å argumentere på denne måten gjør det at journalisten til tider kan gjemme seg bak argumentasjonen nettopp fordi det er opp til leserne selv å tolke teksten.

– I Dagbladet er vi ekstremt bevisste på ordbruken, og vi legger vekt på saklighet og nøkternhet. Likevel hender det at vi gjør feil og at vi går for langt. Da er vi nødt å rette dette opp så fort som mulig, forklarer Hansen.

På nettartikkelens første side nevnes ordet ”mobbing” og diverse bøyninger av ordet ti ganger. Det er gjennom hele artikkelen et gjennomgående tema og mye fokus på noe som ikke er bevist. Når det gjelder ordvalg og oppbygning, handler mye om fremstillingen av saken, samt påstander som blir gjengitt som fakta. Dagbladet bruker overskriften ”Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død”. Dette er noe en ikke kan slå fast, nettopp fordi mye er basert på mors påstander. I tillegg skriver Dagbladet i ingressen: ”13-åringen hadde slitt med spiseforstyrrelser og mobbing”, og videre: ”Datteren bytter skole på grunn av mobbingen, fra Gullhaug skole til Lesterud skole”. Her blir det ved setningsoppbyggingen slått fast at det er et faktum at Angelica ble mobbet. Det samme gjelder avisartikkelen, ”Og i et par år virket det som om alt gikk bedre. Helt til jenta, som da hadde rukket å bli 13 år gammel, skulle begynne på Mølladammen ungdomsskole og gjenforenes med mobbemiljøet”.

– Vi har erkjent at dette skulle vi ikke gjort, og vi har rettet opp i det, sier Hansen.

Videre forteller Hansen at at redaksjonen vanligvis opptrer med stor bevissthet rundt 4.8 punktet i Vær Varsom-plakaten og at det også før publisering av disse artiklene ble reflektert rundt punktet. Det er viktig å vise ekstra varsomhet når barn omtales. Likevel ønsker han ikke å kommentere om hva han selv tenker om fellelsen.

– Vi tar avgjørelsen som en lærdom, sier nyhetsredaktøren.

Dagbladet valgte å redigere nettartikkelen og presisere for leserne hvorfor endringene hadde blitt gjort da de fikk vite at de var klagd inn til Pressens Faglige Utvalg. Det samme ble gjort i papiravisen. Dette fikk de anerkjennelse for, men likevel mente ikke PFU at dette holdt til frifinnelse på bakgrunn av ”Overtrampet som var begått” (Vedlegg: 3).

I avisartikkelen brukes tittelen ”Morens desperate kamp” med store, fete blokkbokstaver. To tredjedeler av den doble avissiden er et bilde av Mølladammen skole med flagget på halv stang. Samtidig som to bilder av Gullhaug og Lesterud skole er plassert oppe i høyre hjørne. Om vi ser for oss illustrasjonen fra teoridelen av øyets blikkfang på en dobbeltsidig avis, er det første en vil legge merke til de tre bildene av skolene og ordet ”Kamp” med store bokstaver. Ifølge en eyetracker-undersøkelse gjennomført i 1990 av Poynter Institute hvor 90 leseres pupiller ble filmet, viste det seg at ”Visuelle innganger fikk langt mer oppmerksomhet enn tekstinnganger” (Evensen og Simonsen, 2010, s. 26). Videre vil en flytte seg over til venstre side. ”Normal lesebevegelse på et avisoppslag går fra det øvre venstre hjørnet ned til det høyre hjørnet. Det betyr at elementer som er plassert opp til venstre, blir lest tidligere enn elementer nede i det høyre hjørnet” (Evensen og Simonsen, 2010, s. 22). Der er stikkittelen ”Drømte om et bedre liv for datteren” plassert. Dette er en setning som skaper patos enten du er mor selv eller ei. Det berører oss og derfor vil en mest sannsynlig lese videre. Et bevisst valg av journalistene.

4.2 Budstikka

Budstikka fikk kritikk for nettartikkelen ”Hun var opprinnelig en munter og livsglad pike” og avisartikkelen ”Bestefaren om moren til den døde 13-åringen: – Følte at hun ikke fikk hjelp”. Begge artiklene var opprinnelig basert på et innsendt leserbrev fra bestefaren, men det ble på denne måten videreformidlet ”En direkte årsakssammenheng mellom påsatt mobbing og senere hendelsesforløp” (Vedlegg: 6), som utvalget beskriver i begrunnelsen. Samtidig var det også så sterke påstander som krevde samtidig imøtegåelse, men som ikke ble innhentet fordi redaksjonen ikke visste hvem påstandene rettet seg mot før fire dager etter publisering. Ansvarlig redaktør for Budstikka, Kjersti Sortland, er helt enig med PFUs begrunnelse om kritikk i henhold til Vær Varsom-plakatens punkt 4.8.

– Vi fortjener kritikk i måten vi publiserte leserinnlegget på. Dette burde blitt løst på en annen måte, sier Sortland.

Budstikkas har vært engasjerte og reflekterte i sine tilsvarende til Pressens Faglige Utvalg. Deriblant har Sortland lagt frem flere forslag på andre måter saken kunne vært løst på, samtidig som hun selv har publisert en rekke artikler for å bevisstgjøre at det også finnes en annen side av saken. En av dem: "Etter 13-åringens dødsfall ble det skapt flere uskyldige ofre" (Sortland, 2016). I tillegg har hun sendt Pressens Faglige Utvalg diverse "Morgenmailer" som forklarer hvordan de arbeidet i dagene før og etter publisering av disse artiklene, samt refleksjon og bevissthet rundt kriminaljournalistikkens etiske utfordringer. Blant annet skrev Sortland i morgenmailen, 6. januar 2016: "Vår holdning i Budstikka: Jenta er død av en forferdelig sykdom. Vi må holde denne muligheten åpen at det ikke er noens skyld". Jeg mener derfor at dette er et godt moteksempel på Vikens påstand om "Sløve lokalmedier". Her er det derimot tegn på dyktige og reflekterte journalister, noe som også kom frem i det semistrukturerte intervjuet med redaktøren. Her er det også tydelig blitt viet ressurser til en viktig kriminalsak i lokalsamfunnet.

Den vanskelige nærheten som journalist Åmås omtaler, motbevises også i denne saken. Med påstander som: "Hun begynte på barneskolen i Bærum og hadde det veldig bra i starten. Deltok i håndball og fotball. Men så begynte mobbingen. Det skulle ødelegge livet hennes", er nok ikke hovedfokuset til journalisten å bli likt i lokalsamfunnet, slik Åmås mener. Påstanden er også et eksempel på Toulmins argumentasjonsmodell når det gjelder å finne den underforståtte hjemmelen. Om vi analyserer setningen vil en se at det er en påstand om at Angelica hadde det bra til mobbingen begynte. Dette underbygges med et belegg, hvor det kommer frem at hun både deltok i håndball og fotball. Den underforståtte hjemmelen sier at 13-åringen døde på grunn av mobbing.

– Det er en sterk påstand om sammenhengen mellom mobbing og død, noe som helt tydelig krever samtidig imøtegåelse, sier Sortland.

Vi finner flere slike underforståtte setninger, et annet eksempel er: "Det gikk bra en stund, men så kom mobbingen tilbake og nå spiseforstyrrelsene". Her påstås det at mobbingen kom tilbake og deretter spiseforstyrrelsene. Belegget sier at det gikk bra en stund, men at det så skjedde noe. Hjemmelen forteller leserne at mobbingen førte til spiseforstyrrelser. Her vil også leserne selv kunne tenke seg hva det neste er, i måten setningen er formulert på. "men så kom, "og nå" illustrerer tre steg hvor det siste er underforstått, nemlig død. Samme setning kan knyttes til Fairclough og den innerste dimensjonen. Det knyttes en årsakssammenheng og setningen

preges av en sterk påstand som gjengis som fakta i artikkelen. I en større sammenheng og sosial analyse kan dette forklares ved at journalisten videreformidler et underliggende faktum, at jenta ble mobbet, fikk deretter spiseforstyrrelser og til slutt døde som konsekvens av dette. Deretter pekes det ut skyldige, som i denne saken er barn.

– Den belastningen vi kan ha påført berørte barn, er helt forferdelig. Budstikka var med på å bringe det frem i offentligheten og slik skulle det ikke blitt gjort, sier Sortland.

Likevel mener Budstikka at leserinnlegget skulle blitt publisert, bare på en annen måte. Når en ikke kan få samtidig imøtegåelse, er man nødt å finne andre løsninger. Dette var en feil vi gjorde forteller hun.

Når det kommer til vinkling ser vi mange fellestrekk med Dagbladets omtale. Leserinnlegget som gjenskapes både i nett- og avisartikkelen tar mor og familiens side. Det rettes også en pekefinger mot uskyldige barn. Likevel skiller avisartikkelen seg ut ved en publisert redaktørkommentar i samme artikkel og også en kort sak rundt tidligere tilsyn ved Gullhaug barneskole, men de blir begge litt borte. Dette kan ha noe med plasseringen å gjøre. De befinner seg begge utenfor øyets blinkfang. Nederst fra midten og ut mot høyre, som etter den illustrerte modellen fra teorikapittelet er noe av det siste en som leser legger merke til. Det samme ble publisert på nett, men det ble for dårlig linket mellom artiklene, og det ble derfor også her mye fokus på leserbrevet. I forhold til Dagbladets tittel er Budstikkas mer dempet, og det er ikke tatt i bruk store bokstaver. Likevel er det her en som leser tiltrekkes med tittelen: ” – Følte at hun ikke fikk hjelp”. Det skapes her sterk patos. Fra midten og ut mot høyre er det plassert et stort bilde av den tiltalte moren sammen med sin advokat, dette er ofte det første en som leser legger merke til. Deretter trekkes en over til venstre, her er det publisert et bilde av det opprinnelig tilsendte leserbrevet fra bestefaren.

Videre i brødteksten styrkes morens etos ved at utsagn fra bestefarens leserbrev blir gjengitt uten å stille særlig kritiske forbehold. ” – Skal man ta lærdom fra noe av denne tragiske hendelsen, må det være at vi i felleskap tar avstand fra all form for mobbing” og ”Moren hadde kjempet en håpløs kamp mot det organiserte samfunnet i mange år uten å få nødvendig hjelp, skriver familien”. Det skaper for det første medfølelse, og videre en troverdighet.

Språket er til tider konsterende, dette fordi det er blitt gjengitt fra leserbrevet. Likevel er Budstikka klare på sine siteringer og hvor påstandene kommer fra. Sortland mener selv varsomheten rundt språkbruken er noe av grunnen til at de slapp unna med en mildere form for fellelse. Hun presiserer også viktigheten av valg av ord i slike kriminalsaker.

– Valøren av ord er så viktig, spesielt når det er en så sensitiv sak. Jeg leste både min egen kommentar og de andre sakene hundrevis av ganger og jeg skal love deg av vi var varsomme med ordbruken, sier hun.

4.3 Valdres

Valdres ble frifunnet for sin avisartikkel ”Budde tre måneder på hytta”. Øy mente derimot at ”Avisen konstaterer uten forbehold at mobbing er skjedd” (Vedlegg: 8). Artikkelen tar for seg et hendelsesforløp, slik Dagbladet også gjorde. Valdres har derimot valgt å fokusere på perioden da moren og datteren befant seg i Valdres, og spekulerer ikke i tidligere hendelser, deriblant mobbingen og årsakssammenhenger slik vi ser i både Dagbladet og Budstikka. Derimot har de innledningsvis i brødteksten forklart at noen av opplysningene bygger på andre mediers artikler. Mobbingen, spiseforstyrrelsen og skolebyttingen nevnes i første del, men dette er ikke et gjennomgående tema i saken. Valdres har holdt seg til fakta og har ikke gjengitt påstander om mobbing som faktiske forhold. Sjefredaktør og daglig leder, Ivar Brynildsen, forteller at det var mye refleksjon rundt 4.8 punktet fra Vær Varsom-plakaten.

– Det hadde jo kommet frem påstander om mobbing, men det fremsto ikke som vesentlig for oss. Vi valgte derimot å ta for oss det som skjedde i Valdres, og det er også her vi går i detaljer nettopp fordi dette er fakta og noe som kan dokumentere, sier han.

Brynildsen forteller videre at Valdres var svært forsiktige i hvordan de valgte å ordlegge seg, i og med at det handlet om påstander og teorier.

– Det var rett og slett ikke fakta, og vi ønsket ikke å bringe videre påstander om mobbing som fakta, sier han.

Avisartikkelen skiller seg ut i både vinklingen, fremstillingen og komposisjon i forhold til de to andre avisene. Valdres har valgt å sette fokus på faktiske forhold og ikke fremheve en medfølelse for mor. Her handler det om diverse brevvekslinger, barnevernet, politiet,

observasjoner, flytting og hjemmeundervisning. Det er en faktadrevet tekst som også klarer å unngå de etiske utfordringene Brurås tar opp når det gjelder vinkling, detaljer og spekulasjoner. Valdres har også valgt å ikke navngi Gullhaug barneskole, hvor mobbingen skal ha startet ifølge den tiltalte moren. Lesterud skole er heller ikke nevnt.

– Vi vurderte det, men fant fort ut at det trengte vi ikke. Det var for oss helt uvesentlig å navngi barneskolen, sier Brynildsen.

Når det kommer til ordvalgene og oppbyggingen av artikkelen, unngår den å fastslå påstander som fakta. Heller skriver avisa: ”Valdres har prøvd å lage ei tidslinje” og ”Jenta skal ha vore mykje mobba”, samtidig som de gjør leserne oppmerksomme på at ”Opplysningene byggjer på ei rekkje kjelder både i det offentlege apparatet og frå andre artiklar i media”. Det skilles også mellom de ulike kildene: ”26. november får barnevernet en ny uromelding”, ”26. oktober melder mora frå til Øystre Sildre kommune om at dottera skal få heimeundervisning” og ”Mora har i perioden 26. Oktober til 24. november skriftleg korrespondanse med skuleetaten”. Her brukes det ord som fastslår et faktum. Hvor det er en usikker kilde, velger avisen å skrive: ”I 2014 skal ho ha vore innlagd på Drammen sjukehus for dette” og ”Jenta skal ha vore mykje mobba”. Hun skal ha vært innlagd og hun skal ha blitt mobbet, men dette er ikke noe en kan si med sikkerhet. Pressens Faglige Utvalg mener at selv om en siterer andre medier, bør en ”Vurdere å velge en mindre konstaterende stil eller ta større forbehold” (Vedlegg: 8). Utvalget mener derfor at Valdres burde konkretisert enda bedre at dette handlet om påstander.

– Jeg er glad vi ikke dro frem mobbehistoriene. I retrospektiv ville jeg vært enda mer tilbakeholden med å skrive om mobbingen enn det vi gjorde. Det ble dypt tragisk slik mediene omtalte saken. Også med vårt vesle bidrag, selv om vi holdt oss innafor det som er presseetisk korrekt, sier Brynildsen.

Valdres har gitt artikkelen en enkeltside hvor det er plassert et bilde av hytta fra midten av siden og opp. Under er teksten plassert med en nokså dempet og ufarlig tittel. Nederst i høyre hjørne er det plassert en pressemelding fra Øystre Sildre kommune med tittelen ”Kort busetjingsperiode”. Om vi også her tar utgangspunkt i den visuelle modellen, ser det ikke ut til at journalisten har valgt plasseringer for å trekke til seg leserne. Riktignok er det et stort bilde, men det er kanskje ikke spennende nok. Det er et enkelt og klassisk oppsett. Tittelen er lite fengende og Valdres vil nok her risikere at lesere faller av. ”Vi vet at det visuelle

førsteintrykket er viktig for å skape leserinteresse” (Evensen og Simonsen, 2010, s. 46).

Artikkelen er klar og tydelig i sin formidling, og det er derfor ikke noe underforliggende slik vi har sett i de andre artiklene med utgangspunkt i Toulmins argumentasjonsmodell. Valdres har ikke gjort mobbingen til et hovedpoeng i teksten slik vi ser i Budstikka og Dagbladet. Derfor er det heller ingen barn som blir utsatt for medieomtalen, og på denne måten opptrer Valdres presseetisk riktig. Ser vi nå et eksempel på at lokalavisene utøver en bedre presseetikk enn de større avisene?

Viken tar opp sløve lokaljournalister, og hun mente det var en mangel på kritisk offentlighet blant lokaljournalistene. I dette tilfellet mener jeg Valdres motbeviser utsagnet. I artikkelen forklares det hva som angivelig skal ha skjedd, og hvem som skal ha gjort hva til ulike tidspunkt. Sjefredaktøren forteller at dette var et kritisk arbeid de la mye vekt på.

– Vi ønsket å finne ut om det var noe vårt politi og vårt barnevern kunne ha gjort for å unngå denne tragiske hendelsen.

Dette viser en lokalpresse som ønsker å utfører presseoppdraget. Redaksjonen hadde hele tiden et kritisk blikk på saken, samtidig som de var nøye på hvilke opplysninger de gikk ut med. Åmas snakker om den vanskelige nærheten, hvor dette er noe også Brynildsen kjenner seg igjen.

– Vi kjenner jo disse menneskene, vi er veldig tett på og det berører oss. Dette er mennesker vi skal forholde oss til i hverdagen. Derfor hviler det et stort ansvar på at vi skal være korrekte, sier han.

Likevel er det et kritisk blikk på saken, det er en mer nøytral vinkling og samtidig er det videreformidlet fakta og ikke påstander til leserne. Her er har Valdres hold seg innenfor det Pressens Faglige Utvalg ser på som presseetisk riktig.

4.4 Sammenligning

Dagbladet ble felt, Budstikka fikk kritikk og Valdres ble frikjent. Ifølge utvalget selv handler det mye om det mine egne funn også viser. Valdres har ikke videreformidlet påstander som fakta, og dermed berører ikke medieomtalen utsatte barn. Dette har både Dagbladet og

Budstikka gjort, på hver sine måter. Hovedfokuset er blitt mobbingen, og for å appellere til leserne har avisene valgt å ta i bruk retoriske grep gjennom blant annet vinkling av saken.

Valdres har skrevet et faktarelatert hendelsesforløp, som alt kan dokumenteres. Det blir i første del henvist til mobbingen, men dette er ikke et gjennomgående tema, samtidig som ingen av barneskolene blir nevnt. På denne måten har Valdres vernet om utsatte barn. Det knyttes heller ingen sammenheng mellom mobbing, spiseforstyrrelser og død. Valdres har derfor ikke brutt god presseskikk. Utvalget skriver i sin beslutning: ”Selv om PFU mener at Valdres kunne konkretisert at dette (her: mobbingen) dreide seg om påstander, så ser utvalget at Valdres har tatt forbehold. Valdres har heller ikke gjort påstander om mobbing til et hovedpoeng verken i innhold eller presentasjon” (Vedlegg: 8).

Budstikka gjengir et leserbrev fra bestefaren både som en nett- og avisartikkel. Avisen mener dette er et tilsvarende fra mor og det gjøres også klart hvem som har skrevet leserbrevet. Likevel knyttes det sammenhenger mellom mobbingen og død, samtidig som Budstikka ikke inngår en samtidig imøtegåelse som kreves. ”Selv om det tydelig forekommer at dette er påstander fra en sterkt berørt part, så mener utvalget at det rammer så hardt at Budstikka burde gjort mer for å dempe den belastningen en slik omtale kunne påføre berørte barn” (Vedlegg: 6). Budstikka har opptrådt kritikkverdig ifølge Pressens Faglige Utvalg. At avisen ikke ble felt, handler nok om at det ikke sies hvem mobbepåstandene rettes mot, samtidig som det gjøres oppmerksom på at det er et leserbrev fra familien. I tillegg har Budstikka også andre artikler som de selv mener veier opp til en viss balanse, både på nett og papir.

Dagbladet har i sine to artikler videreformidlet mobbing som fakta, det knyttes sammenhenger mellom mobbing, spiseforstyrrelse og død. Alle skolene navngis, samtidig som de alle avbildes i papirutgaven. I tillegg konkretiseres trinn, noe som fører til en stor belastning for de berørte barna. Det er også mangel på språklige forbehold, blant annet tittelen i papirutgaven: ”Morens desperate kamp” med store bokstaver. Til forskjell fra Budstikka og Valdres har Dagbladet rettet mobbepåstandene mot én enkelt elev. ”Hun opplyser at (...) mobberen også har begynt på åttende trinn ved Mølladammen, og at det er en stor belastning for datteren” (Vedlegg: 2). Dagbladet velger å redigere nettartikkelen, og presisere hvorfor endringer har blitt gjort. Dette ble også gjort i papiravisen. Likevel holdt ikke dette for utvalget, og Dagbladet har dermed brutt god presseskikk på punktet 4.8 i Vær Varsom-plakaten. Nyhetsredaktør for Dagbladet, Frode Hansen, ser i ettertid at lokalavisen Valdres har tatt andre valg i måten de har fremstilt saken.

– Vi slo fast at mobbingen var et faktum, noe Valdres ikke gjorde. Dette er nok mye av grunnen til at de ble frikjent, sier han.

Både Budstikka og Valdres uttrykte gjennom det semistrukturerte intervjuet viktigheten ved å ta opp en slik sak. Spesielt viste Budstikka et sterkt engasjement rundt saken, også gjennom intervjuet. Jeg fikk derimot en følelse av uenighet i fellelsen gjennom samtalen med nyhetsredaktøren for Dagbladet. Det var nokså korte svar, og tanker om belastningen av berørte barn, samt utvalgets beslutning ble flere ganger avvist. Dagbladet skriver i sitt tilsvaret at klager er for streng. ”PFUs legitimitet er knyttet til forstandig tolkning av eventuelle overtramp målt opp mot hva reglene egentlig er ment å skulle ramme” (Vedlegg: 3).

Som Brurås beskriver i sin doktoravhandling fra 2009, finnes det noen generelle trekk ved PFU-uttalelsene. De er både korte, mindre reflekterende og gjentakende. Om vi sammenligner de tre uttalelsene, ser vi flere likheter. Avsnitt nummer to er nokså like i formuleringene. Fra avsnitt fem til ni i begrunnelsene er uttalelsene helt identiske, bortsett fra at avisenes navn nevnes en gang med en kort setning knyttet til saken. Dette er noe som nesten tilsvarende en A4-side. Det henvises til klager og avisenes uttalelser, og det er ikke mye selvstendig refleksjon fra utvalget. Det avsluttes også kort med en setning om brudd eller ikke. Brurås henviser også til Lars Arve Røssland og hans doktoravhandling (1999), *Presseskikkens samtale. Samtaleposisjoner for Norsk Presseforbund sitt faglege utval 1930-1972*. Ifølge Røssland startet utviklingen av en gjentakende og lite reflekterende utvalg allerede før 1972. Videre mener Brurås at dette har fortsatt helt frem til i dag, og han mener utvalget er opptatt av regelbruddet, og derfor ligner det mer på en domstol. ”Etikken håndteres som om den var jus” (Brurås, 2009, s. 335). Slik bør det ikke være.

Det er tydelig at mediene har makt. Omtalene vi i denne oppgaven har sett på, har ført til konsekvenser. Flere barn har blitt utsatt for en unødvendig belastning og flere unge barn har blitt omtalt som mordere. Budstikka skrev blant annet saken: ”Da Lommedalen mistet en av sine” med stikk- og sitattittel: ”Foran et speil i Lommedalen bryter en 13 år gammel jente ut i gråt”, ”Mamma, alle sier jeg er en morder. Hva er det egentlig jeg har gjort?”. Sortland, Budstikkas redaktør, mener likevel det er viktig å presisere at alle kan gjøre feil.

– Kunsten er å erkjenne dem, reflektere rundt dem, lære av dem og gå videre, sier hun.

Del 5: Konklusjon

De tre avisene fremstilte alle Valdres-saken på ulike måter. De har tatt i bruk ulike journalistiske virkemidler, samtidig som de har tatt forskjellige valg i prosessen om å omtale saken. De har også i ulik grad påført berørte barn en belastning. På grunnlag av dette har jeg derfor drøftet diverse årsaker til de valgene som er blitt gjort. I flere tilfeller er dette bevisste valg fra journalistenes side.

Visuelle plasseringer av tekst og bilder har stor betydning for om en som leser ønsker å lese videre eller ikke. Samtidig er patos et sentralt og avgjørende virkemiddel. Patos blir tatt i bruk i form av vinkling av saken og dermed skaper dette medfølelse og sinne overfor et urettferdig samfunn hvor en mor ikke får hjelp, og et barn dør. Dessverre fører denne måten i å omtale saken på til å peke ut syndebukker, som i dette tilfellet er barn. Språkbruk, komposisjon og viderefremming av fakta og påstander er noe som også fører til ulike omtaler. Både Dagbladet og Budstikka har eksempler på underforliggende meninger og diskursens tre dimensjoner, og hvordan dette kan påvirker leseren og deres oppfatning av saken.

Gjennom analysen har det også vist seg at Toulmins argumentasjonsmodell og Faircloughs tre dimensjoner i diskursanalysen er sammenfallende. Toulmins påstand kan trekkes til det innerste nivået hos Fairclough, selve teksten. Videre knyttes belegget opp mot den tekstuelle konteksten og situasjonskonteksten hvor det handler om fremstilling av teksten. Dette er i begge modellene avgjørende elementer for å kunne oppnå den underforståtte hjemmelen og kulturkontekstens forklaring. Faircloughs ytterste dimensjon forklarer hvilken sosial funksjon teksten har, samt hvilken hensikt den bestemte oppbygningen har. Dette ser vi igjen i Toulmins underforståtte hjemmel hvor den argumenterende oppbygningen også har en hensikt. Alle nivåene og dimensjonene i hver av modellene er avhengige av hverandre for å fungere. En påstand uten et godt belegg vil ikke føre til en underforstått hjemmel. Den vil heller ikke da appellere til leseren. Det samme gjelder hvordan en tekst fremstilles, om denne ikke er god nok vil ikke teksten få ønsket sosial funksjon. Ved å knytte modellene opp mot hverandre er det med på å belyse tekstens funksjon i en større sammenheng.

Lokaljournalistikken har fått mye kritikk for en dårlig utføring av samfunnsoppdrag, og at den ikke klarer å kombinere patriotismen med kritisk journalistikk. På tross av et lite utvalg kan dette motbevise. Den ”vanskelige nærheten” som Åmås omtaler, kan i enkelte sammenhenger

være en fordel. At lokaljournalistene ikke klarer å omtale kritiske saker på grunnlag av dette, stemmer ikke alltid. Budstikka gikk forholdsvis hard ut, og opptrådte kritikkverdig ifølge Pressens Faglige Utvalg. Om lokalavisene omtaler kriminalsaker på en mer etisk måte enn riksavisene, er nok heller ikke alltid tilfellet. Det handler om refleksjon og kildekritikk. ”Mediene må selvsagt kunne sitere og videreformidle stoff fra hverandre, men dette innebærer ikke at mediet som siterer kan fraskrive seg det presseetiske ansvaret for opplysningene som videreformidles” (Vedlegg: 3). Noe vi så Dagbladet gjorde i sin omtale av saken.

Når det kommer til forskjeller mellom lokal- og riksmediene, kan det se ut til at lokalmediene til tider blir påvirket av den ”Vanskelige nærheten” (Mathisen, 2010). Dermed sagt betyr ikke dette bedre eller dårligere journalistikk, det handler bare om ulike fremstillinger. Det kan til tider være en utfordring å kombinere patriotismen med kritisk journalistikk. Likevel vil en som journalist havne i situasjoner hvor det er nødvendig med kritiske spørsmål. ”For det er kjernen i den journalistiske virksomheten, uansett om den foregår i en liten lokalredaksjon eller i en stor riksredaksjon” (Mathisen, 2010, s. 152). Budstikkas redaktør, Sortland, mener lokal- og rikspresen har tatt ulike valg når det kommer til omtale av saken.

– Det er nok ikke tilfeldig at det er lokalavisen som føler ansvaret for lokale barn tyngst, og anstrenger seg mest for å fortelle hele bildet, sier hun.

Samtidig har Brurås også et poeng med sin kritikk til Pressens Faglige Utvalg. ”Til forskjell fra PFUs uttalelser er de innklagde redaksjoners tilsvarende ofte fyldige og augmentative” (Brurås, 2009, s. 334). Kanskje er det ikke utvalget som sitter med de mest reflekterte svarene, men heller journalistene selv?

Med Valdres-saken har det allerede i år blitt flere fellelser på 4.8 punktet enn normalt, slik vi har sett gjennom statistikk fra Pressens Faglige Utvalg. Ulike valg når det kommer til omtalen har ført til belastninger både for barn, familier, pårørende og en lokalbefolkningen. Å gjennom journalistiske grep legge skyld på barn er noe som ikke aksepteres og en skal være ekstra varsom i omtale av barn. Som påvist i analysedelen ser en at mye er underforstått, og det ser ut til at å selge er mer viktig enn å verne om kildene, og å følge de journalistiske retningslinjene. Det ser likevel ut til at de fleste har innsett hvor utfordrende det kan være å omtale en slik sak, og redaksjonene har kanskje undervurdert deres makt som journalister. Som Vær Varsom-plakaten sier; ”Ord og bilder er mektige våpen. Misbruk dem ikke!” (Vær Varsom-plakaten,

2015). Forøvrig har de tre ansvarlige redaktørene vist refleksjon og bevissthet rundt punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten. En skal være forsiktig med hvordan en formulerer seg når det gjelder omtale av barn, noe vi har sett i denne saken.

– Barn er de eneste som helt sikkert ikke er skyldige i straffesaken, konkluderer Sortland, Budstikkas redaktør, med.

Litteraturliste

Fagbøker:

Barthes, R. (red.) (1982). *A Barthes reader*. London: Jonathan Cape.

Brurås, S. (2009). *Kriminaljournalistikkens etikk. PFU-uttalelser belyst fra tre moralfilosofiske posisjoner*. Universitetet i Bergen: Avhandling for graden Doctor Philosophiae (dr.philos.)

Evensen, J. P., Simonsen, A. H. (2010). *Se! Lærebok i visuell journalistikk*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Fabricius, J., Roksvold, T. (2010). *Anvendt retorik. Tag sproget i munden*. København: Akademisk Forlag.

Hågvar, Y. B. (2007). *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Mathisen, B. R. (red.) (2010). *Lokaljournalistikk. Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Kristiansand: IJ-forlaget.

Toulmin, S. E. (2003). *The Uses of Arguments*. The United States of America: Cambridge University Press, New York.

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L., O., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.

JB 2900

Kandidatnummer 116

Nettkilder:

Hansen, T. (2017, 18. 04). Åtte fellelser og tre frifinnelser. Hentet fra:

<http://presse.no/ukategorisert/atte-fellelser-tre-frifinnelser/> (26.04.17).

Kulturdepartementet. (2000). *Pressepolitikk ved et tusenårsskifte - Dagspresseutvalgets innstilling*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-15/id376239/sec5> (31.05.17).

Pressens faglige utvalg. (2015). *Statistikk*. Hentet fra: <http://presse.no/pfu/statistikk/> (12.05.17).

Pressens faglige utvalg. (2015). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet fra: <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/> (25.04.17).

Renå, A. S. (2007, 23.04). Kos, kos og atter kos. *NRK*. Hentet fra: https://www.nrk.no/norge/kos_-kos-og-atter-kos-1.2288137 (18.05.17).

Sortland, K. (2016, 19.11). Etter 13-åringens dødsfall ble det skapt flere uskyldige ofre. *Budstikka*. Hentet fra: <https://www.budstikka.no/valdres-saken/debatt/kjersti-sortland/etter-13-aringens-dodsfall-ble-det-skapt-flere-uskyldige-ofre/s/5-55-399564> (01.06.17).

A-tekst:

Viken, A. (2008, 22.07). Dei sløve lokalmedia. *Klassekampen*, s. 8 og 9.

Muntlige kilder:

Frode Hansen, nyhetsredaktør i Dagbladet.

Ivar Brynildsen, sjefredaktør og daglig leder i Valdres.

Kjersti Sortland, ansvarlig redaktør i Budstikka.

Epost-intervju:

Ingrid Nergården Jortveit i PFU-sekretariatet

Vedlegg:

1. Intervjuguide

Semistrukturerte intervjuer

Starte med en liten uformell samtale i alle intervjuene. Videre introdusere saken og fortelle kort hva hensikten med intervjuet er og hva jeg har tatt utgangspunkt i. Spørre om det høres greit ut og om eventuelt noe skulle være uklart. Samtykkeerklæringen er sendt ut på forhånd så de har en liten oversikt allerede, men fint å ta det opp igjen i og med at en enkel samtale skaper trygghet. Videre vil dette skape troverdighet som er en fordel å ha med seg i overgangen til selve intervjuet. På slutten vil jeg oppklare misforståelser om det skulle oppstå, samt høre om det er noe intervjuobjektet ønsker å legge til.

Dagbladet – Frode Hansen (Nyhetsredaktør):

- Hva tenker du om PFUs beslutning om fellelse?
- Hva var grunnen til at dere gikk så i detalj i Valdres-saken?
- Reflekterte dere rundt punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten før dere publiserte artiklene dere ble felt for?
- Hva tror du er grunnen til at dere ble felt, men ikke lokalavisen Valdres som forøvrig også ble klagd inn til PFU?
- Hvordan opptrer dere vanligvis i forhold til punkt 4.8?
- Dere videreformidlet påstander om mobbing som fakta. Hva tenker du om dette i ettertid?
- Hva tenker du om den belastningen dere kan ha påført barna ved Gullhaug, Lesterud og Mølladammen skole?
- Hvor bevisste er dere på språkbruken/valg av ord i slike saker?

Budstikka – Kjersti Sortland (Ansvarlig redaktør):

- Reflekterte dere rundt punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten før dere publiserte leserinnlegget?
- Hva tenker dere om den belastningen dere kan ha påført berørte barn i saken?
- Hva tenkte dere om samtidig imøtegåelse da dere publiserte leserinnlegget?
- Hva tenker du om PFUs avgjørelse?
- Hva kunne blitt gjort annerledes for å unngå belastning for berørte barn?
- Hvor bevisste er dere på språkbruken/valg av ord i slike saker?

Valdres – Ivar Brynildsen (Sjefredaktør og daglig leder):

- Reflekterte dere rundt punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten før dere publiserte saken?
- Vurderte dere å navngi barneskolene Angelica gikk på, slik de fleste andre medier gjorde?
- Tror du det var en større utfordring for dere å omtale saken enn for eksempel Dagbladet?
- Mobbingen ble et stort tema i nyhetsbildet, men dere nevnte det bare såvidt i artikkelen. Hva var grunnen til det?
- Hva var grunnen til at dere ikke skrev noe om sammenhengen mellom mobbingen og spiseforstyrrelsen slik vi så i mange andre medier?
- Hvor bevisste er dere på språkbruken/valg av ord i slike saker?

2. Dagbladets avis- og nettartikkel

4 NYHET Dagbladet TIRSDAG 6. JANUAR 2016

Drømte om et bedre liv for datteren

MORENS DESPER

MISTENKELIG DØDSFALL

I 2012 ante moren håp for datteren. Nå er 13-åringen død. Selv er hun siktet for grov omsorgssvikt.

Tekst: TORUN STØBAKK
Torun.Stobakk@dagbladet.no
ØYSTEIN ANDERSEN
oand@dagbladet.no
MATIAS YTTERSTAD
mayt@dagbladet.no
TRYM MOGEN
trmog@dagbladet.no
ODA LERAAN SKJETNE
ols@dagbladet.no

– Datteren min har fått en ny sjanse. Hun skal bli helt frisk. Dette sa moren til den avdøde 13-åringen til TV 2 i 2012. Hun snakket den gang om hvordan datteren hadde blitt mobbet på Gullhaug skole, men at hun nå var sikker på at alt ville bli bedre.

Skolebytter
Reisen mellom distriktets skoler begynte i 2012 da moren fikk datteren overført fra Gullhaug skole til Lesterud skole.

Og i et par år virket det som om alt gikk bedre. Helt til jenta, som da hadde rukket å bli 13 år gammel, skulle begynne på Mølladammen ungdomsskole og gjenforenes med mobbemiljøet.

Nyttårsaften ble hun funnet død og avmagret i ei hytte på Beitostølen. Moren er siktet for grov omsorgssvikt.

– Mobbet i flere år
Dagbladet har fått innsyn i et brev sendt fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus til skolen. Her kommer det fram at moren mener jenta ble mobbet i flere år på barneskolen, og at hun heller ikke slapp unna mobbingen på ungdomstrinnet.

«Mor har i brevet redegjort for at datteren har blitt mobbet på barneskolen», heter det i brevet.

Brevet opplyser videre at mobbingen også har begynt på åttende trinn ved Mølladammen, at det er en stor belastning for datteren og at skolen måtte ta grep for å verne henne.

Kjente til klagen
Dagbladet er ikke kjent med hvilke konkrete tiltak som ble gjort fra skolens side, men det som er sikkert er at moren ikke var fornøyd.

Den 9. november ble Fylkesmannen varslet om at familien valgte å flytte og at 13-åringen selv ville begynne på en annen skole.

Skolesjefen i Bærum kommune, Siv Herikstad, forteller til Dagbladet at de visste at moren ikke var fornøyd med hvordan datteren hadde det på skolen.

– Vi er kjent med at moren mente jenta ikke hadde tilstrekkelig godt psykososialt miljø på første dag. Utover det kommenterer vi ikke saken, både av personlige hensyn og av hensyn til den pågående politietterforskningen. Vi registrerer at det verserer flere ulike historier om hva

TIRSDAG 5. JANUAR 2016 Dagbladet

NYHET 5

GULLHAUG SKOLE: Den siktede moren skrev i et brev til Fylkesmannen at datteren ble mobbet ved skolen. FOTO: JACQUES HVISTENDAHL

LESTERUD SKOLE: 13-åringen ble flyttet til Gullhaug etter morens forespørsel i 2012. Her skal hun ha fått en bedre hverdag. FOTO: JACQUES HVISTENDAHL

ATE KAMP

som har skjedd, men det kan vi ikke kommentere, sier hun.

I midten av november meldte familien flytting igjen, denne gangen til Oslo. Hild Lanviki i Utdanningsetaten i Oslo kommune opplyser at det ble søkt om hjemmeundervisning for jenta da hun og mora meldte flytting til hovedstaden.

– Vi kan bekrefte at en av våre skoler i slutten av november mottok melding om at den navngitte eleven flytter til Oslo og vil motta hjemmeundervisning, skriver hun i en e-post til Dagbladet.

Forvirret

Morens advokat, Håvard Fremstad, har snakket med kvinnen

som er siktet for grov omsorgssvikt.

– Det er overraskende at hun er frisk nok til å skrives ut. Jeg fikk inntrykket av at hun er syk og at det ikke er tilrådelig å gå inn på saken nå, sier han til Dagbladet.

Han hadde nemlig tidligere mandag snakket med henne, og da virket hun forvirret. – Jeg har snakket med siktede på telefonen. Slik jeg kunne bedømme hennes helsestilstand, var hun ikke i stand til å snakke om det hun er siktet for, sier han.

Åpner sak

Nå oppretter Fylkesmannen tilsynssak mot Bærum kommune, på forespørsel fra kommunen selv.

– Det vil bli tilsynssak fordi Bærum kommune selv har bedt om det. Det gjelder de tre områdene som Bærum kommune selv har bedt om skal granskes, sier kommunikasjonsjef Liv Ødegaard ved Fylkesmannen i Oslo og Akershus til Dagbladet.

Fylkesmannen vil også fore tilsyn med helsestjenesten i Ullern bydel i Oslo hvor jenta har vært bosatt siden midten av november. Det opplyser de i en pressemelding.

Samtidig åpner Fylkesmannen i Oppland tilsynssak for å finne ut hvordan Øystre Slidre kommune, hvor jenta ble funnet død, har håndtert saken.

MØLLADAMMEN SKOLE:

Den avdøde 13-åringen skal ha blitt gjenforent med miljøet der hun ble mobbet. Moren påklaget dette første skoledag. FOTO: BJØRN LANGSEM

**Måling av ankelblodtrykk redder liv!
Sjekk din hjerterisiko nå!
Smarter i bena kan varsle risiko
for hjerteinfarkt eller hjerneslag**

Omfattende forskning viser at risiko for hjerteinfarkt og slag kan påvises med ultralyd blodtrykkmåling i anklær og armer.

I Norge utføres målingene av ELMEDI Klinikken, Karl Johans gate 2, Oslo.

Målingene og 1 smertefri behandling er GRATIS!

DU BØR BESTILLE TID FOR SNARLIGE MÅLINGER HVIS DU HAR PLAGER I BENA – eller hvis noe av dette gjelder deg:

Hjertesykdommer/slag i nær familie, diabetes, høyt blodtrykk, høyt kolesterol, røyking, lite mosjon, overvekt eller stress.

TIMEBESTILLING 22 47 79 30

23 års erfaring med effektiv elektro-medisinsk behandling av høyt blodtrykk, smerter og plager i bena, krampes/ senestrek, restless legs, åreknuter, hovne ben, kalde ben og bensår.

**Husk kveldsåpent
tirsdager og torsdager 08.30–18.00!**

FUNNET DØD I FAMILIEHYTTA: En kvinne i 40-åra er siktet for grov omsorgssvikt etter at datteren hennes ble funnet død i familie... [les videre](#)

Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død

Se tidslinje: Skolebyttene, mobbingen og mors krav om hjelp.

Publisert den 5. jan. 2016, kl. 11:50
Av [ODA LERAAN SKJETNE](mailto:OLA.LERAAN.SKJETNE@DAGBLADET.NO) (MAILTO:OLS@DAGBLADET.NO)

(Dagbladet): 13-åringen hadde slitt med spiseforstyrrelser og mobbing i åra før hun ble funnet død av helsepersonell på familiehytta på Beitostolen.

Dette skjedde i dagene og månedene fram mot den skjebnesvangre kvelden.

2012: - Mobbing og anoreksi

13-åringen er født og oppvokst i Bærum. Da hun var mellom ni og ti år, sluttet hun å spise. I en sak om spiseforstyrrelser på [TV2](http://www.tv2.no/2016/01/04/nyheter/valdres/mobbing/baerum/7872767#_ga=1.55427944.276235913.1442304295) (http://www.tv2.no/2016/01/04/nyheter/valdres/mobbing/baerum/7872767#_ga=1.55427944.276235913.1442304295), forklarte mor at grunnen var mobbing. At datteren en dag kastet det hun skulle spise i gulvet og sa hun var tjukk.

Så kom anoreksien.

- Det var ikke vits i å si fra om noe, for de gjorde aldri noe med det (mobbingen journ.anm.). Jeg skulle ønske vi ble tatt på alvor fra første stund. Datteren min har fått en ny sjanse. Hun skal bli helt frisk, sa mor i det anonymiserte intervjuet med [TV2](http://www.tv2.no/2016/01/04/nyheter/valdres/mobbing/baerum/7872767#_ga=1.55427944.276235913.1442304295). (http://www.tv2.no/2016/01/04/nyheter/valdres/mobbing/baerum/7872767#_ga=1.55427944.276235913.1442304295)

Datteren bytter skole på grunn av mobbingen, fra Gullhaug skole til Lesterud skole. Moren beskriver at den da 10 år gamle jenta begynte å spise igjen på Lesterud. I dag skriver rektor på Gullhaug skole en sms til Dagbladet.

- Vi jobber intenst med denne tragiske saken og det blir nå utarbeidet en pressemelding som blant annet omhandler tiltak som iverksettes i nærmiljøet, skriver rektor Ane Hauge.

2015: - Begynte på ungdomsskolen med mobber

2015 kommer og familien bor fortsatt i Bærum. 17. august begynner 13-åringen på Mølladammen ungdomsskole, men etter bare én dag på den nye skolen, skriver mor en klage til Fylkesmannen. Hun opplyser om at «mobbere fra Gullhaug skole» [nå har havnet i klassen til datteren](http://www.dagbladet.no/2016/01/04/nyheter/innenriks/dodsfall/42621898/) (<http://www.dagbladet.no/2016/01/04/nyheter/innenriks/dodsfall/42621898/>).

Mor vil at en person i den nye klassen skal bytte skole.

«Mor har i brevet redegjort for at datteren har blitt mobbet på barneskolen. Hun opplyser at (...) mobberen også har begynt på åttende trinn ved Mølladammen, og at det er en stor belastning for datteren.», skriver Fylkesmannen i et brev til skolen.

Oktober og november: Tiden i Valdres

Dro fra Bærum: 25. september kommer høstferien til Mølladammen skole. Da elevene i 13-åringens klasse kom tilbake fra høstferien, var ikke 13-åringen der mer. Mor hadde tatt henne ut av skolen og flyttet til familiehytta Beitostolen, i kommunen Øystre Slidre.

Øystre Slidre kommune får beskjed om at 13-åringen skal få hjemmeundervisning. Mor og datter meldte ikke flytting offisielt før 4. november, en hel måned seinere.

Flyttet til Oslo: 16. november legger de inn ny flytting - denne gangen til Ullern i Oslo.

November: Flytting til Oslo, bekymring

Barnevernet bekymret: 22 dager etter at familien kom til Øystre Slidre, den 26. november, sender barnevernet i Valdres ut en bekymringsmelding. De får opp et automatisk svar om at familien har meldt flytting til Oslo.

Barnevernet sjekket: Barnevernet ba likevel politiet dra opp til familiehytta på Beitostolen for å sjekke om det er folk der. Politiet dro opp, i en sivil politibil, men politimannen så ingen i hytta.

De siste dagene før hun døde

Ifølge politiadvokat Julie Dalsveen har ikke politiet fått inn noen vitneobservasjoner av jenta de siste dagene før hun døde.

Da har, så vidt politiet vet, ingen sett henne.

28. desember: Barnevernet i Valdres sender på nytt en bekymringsmelding om 13-åringen. Denne sendes til Oslo, hvor de mener jenta nå bor. Bekymringsmeldinga kommer ikke fram til Oslo kommune før 4. januar. Da er jenta allerede død.

Nyttårsaften

Mor og datter var alene på hytta på nyttårsaften, ifølge politiet. I løpet av kvelden ringer mor 113 og en luftambulanse sendes til hytta i all hast. Jenta finnes i hytta, død og «avmagret».

Folkhelseinstituttet har utført en foreløpig obduksjon, men har ikke klart å fastsette når jenta faktisk døde. De mener imidlertid at hun kan ha dødd av avmagring. Mor har forklart, til sin forsvarer, at datteren kollapset rundt klokka 19.30 og at hun startet gjenopplivning. Mor og datter skal ha snakket med besteforeldrene på nyttårsaften.

Mor ble i går, 4. januar, skrevet ut av sykehuset og pågrepet av politiet. Hun ble fraktet til Gjøvik politistasjon for avhør, men har ennå ikke blitt avhørt. Da forsvareren snakket med mor i går, fikk han inntrykk av at hun var syk og ikke greide å snakke om det som hadde skjedd (<http://www.dagbladet.no/2016/01/04/nyheter/innenriks/dodsfall/42611943/>).

Mor er siktet for grov omsorgssvikt og for å ikke ha gitt datteren nødvendig hjelp. Men politiet undersøker også om det offentlige svikket den nå døde 13-åringen.

3. PFU begrunnelse Dagbladet

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Dagbladet: én papirartikkel og én nettartikkel publisert 5. januar 2016. Utgangspunktet for omtalen er at en 13 år gammel jente var funnet død i Valdres nyttårsaften. Jenta døde trolig av avmagring og mor er (på dette tidspunktet) siktet for grov omsorgssvikt. Papirartikkelen handler om at mor lenge hadde forsøkt å få hjelp. Nettartikkelen er en såkalt tidslinje-artikkel. Begge artiklene omtaler at jenta ble mobbet, byttet skole og ble gjenforent med mobbemiljøet på ungdomsskolen. Artiklene siterer også TV 2. I nettartikkelen knyttes mobbingen til spiseforstyrrelser. Alle skoler er navngitt.

JB 2900

Kandidatnummer 116

Klager er Norsk Presseforbunds (NPs) tidligere konstituerte generalsekretær, Nils Øy, som bruker initiativretten og klager inn ni medier, deriblant Dagbladet. Han mener avisen har brutt Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.8, fordi Dagbladet ikke har tatt tilstrekkelige hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Klager mener Dagbladet omtaler mobbing som om det var en beskrivelse av faktiske forhold, og at avisen ikke har tatt tilstrekkelige hensyn når det gjelder publiseringen av mobbing i tilknytning til jentas død. Klager spør også om det var tilrådelig – på det aktuelle tidspunktet – å trekke fram mobbepåstander overhodet.

Dagbladet er av den oppfatning at avisen – for å få frem helhetsbildet i saken – ikke kunne underslå morens subjektive oppfatning av at datteren ble mobbet. Dette var en sentral del av morens forsvar i en straffesak, skriver avisen og viser til ulike kilder. Videre vises det til at avisen aldri har identifisert avdøde eller mor. Avisen skriver også at den ikke har vinklet, eller på annen måte fokusert på påstander om mobbing, og at de ikke knyttet jentas død direkte til mobbepåstandene. Dagbladet erkjenner imidlertid at avisen tre steder i nettartikkelen og ett sted i papirartikkelen, for kategorisk slo fast at jenta ble mobbet. Dagbladet skriver at den, etter klagen, har gjort endringer i nettartikkelen, og publisert en presisering i papiravisen. Dagbladet mener imidlertid at avisen – i den totale dekningen – har tatt nødvendige presseetiske hensyn og forbehold når det gjelder påstandene om mobbing.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) vil innledningsvis understreke at det kun er de presseetiske sidene ved denne saken utvalget skal vurdere. Utvalget noterer seg den løpende dekningen, men vil på vanlig vis konkret vurdere de påklagede publiseringene opp mot aktuelle VVP punkt, som her er 4.8.

Barn har et særskilt vern i pressens etiske retningslinjer, og punkt 4.8 maner mediene til å ta hensyn til konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Å vurdere omtale i lys av dette er utfordrende, spesielt i en sak som er så alvorlig og utvikler seg så raskt, og der omtalen gjelder både barn, påstander om mobbing, spiseforstyrrelser og død.

Sakens alvor og sakens karakter utløste et stort informasjonsbehov, jf. VVP punkt 1.4. Ut i fra den informasjonen Dagbladet hadde på publiseringstidspunktet, mener utvalget at det var berettiget å omtale mobbepåstandene og mors forsøk på å få hjelp. Utvalget mener også at siktelsen av mor medførte et presseetisk ansvar for også å få frem denne siden av saken, jf. VVP punkt 4.5 (unngå forhåndsdom) og 3.2 (kildebredde og relevans).

Å bringe påstandene om mobbing ut i offentligheten innebar imidlertid en risiko for at barn kunne føle seg uthengt og stemplet som mobbere, og derigjennom oppleve seg skyldige i at en jevnaldrende utviklet alvorlig sykdom og senere døde.

Utvalget legger også til grunn av mediene kjente til de påståtte mobbernes alder, og at mediene dermed måtte ta i betraktning at den eller dem påstandene var rettet mot kunne lese og eventuelt forstå at omtalen var rettet mot dem selv. Det sentrale i den presseetiske vurderingen blir derfor, slik utvalget ser det, *måten* påstandene ble omtalt på.

I en tidlig fase av en slik nyhetshendelse vil det alltid være mange ubesvarte spørsmål. Nettopp derfor er det viktig at mediene tar nødvendige forbehold, og spesielt når omtalen er av en slik karakter som her og gjelder barn.

Utvalget forstår at Dagbladet fant det relevant å sitere en troverdig kilde som TV 2 må sies å være. Mediene må selvsagt kunne sitere og videreformidle stoff fra hverandre, men dette innebærer ikke at mediet som siterer kan fraskrive seg det presseetiske ansvaret for opplysningene som videreformidles. Selv om man ikke kan stille de samme krav til opplysningskontroll, som til opphavsredaksjonen, så har utvalget tidligere uttalt at redaksjoner som siterer andre medier, også må vurdere å velge en mindre konsterende form eller ta forbehold i videreformidlingen. Utvalget vil her legge til at dette i særlig grad må gjelde når men videreformidler alvorlige påstander.

Utvalget mener Dagbladet ikke har identifisert påståtte mobbere for et større publikum. Men slik PFU ser det, skulle avisen, på dette tidspunktet, vært mer varsom med å konkretisere mobbepåstandene mot påståtte mobbere/mobber. Når redaksjonen navngir skoler og årstall, bidrar det til at belastningen på berørte barn øker. Selv om verken Dagbladet, eller en større krets enn de som fra før var kjent med påstandene visste hvem det gjaldt, mener utvalget at omtalen er av en slik karakter at de selv vil kunne oppleve at det ble pekt på dem.

At Dagbladet heller ikke tok de nødvendige språklige forbehold i sine publiseringer, gjør omtalen enda mer rammende. Slik utvalget ser det, har Dagbladet videreformidlet påstander om mobbing som fakta. I nettartikkelen mener utvalget at Dagbladet også gikk langt i å knytte mobbingen opp til spiseforstyrrelse, og her ble det også pekt på én enkelt elev.

JB 2900

Kandidatnummer 116

Utvalget merker seg at Dagbladet har redigert nettartikkelen, og presisert overfor leserne hvorfor endringer har blitt gjort. I tillegg er det også en presisering i papiravisen. Dagbladet fortjener anerkjennelse for denne opprettingen. Likevel kan ikke utvalget se at dette veier opp for det overtrampet som er begått.

Dagbladet har brutt god presseskikk på punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten.

Oslo, 18. april 2017

Liv Ekeberg, Alexander Øystå, Kirsti Husby, Martin Riber Sparre,
Nina Fjeldheim, Sylo Tarku, Reidun Førde

4. Dagbladet kommentar

Dagbladet er gjort oppmerksomme på at vi i den første versjonen av denne artikkelen enkelte steder var for konsterende om at 13-åringen ble mobbet. Kilden til disse opplysningene er hennes mor. Artikkelen er nå redigert slik at de nødvendige forbehold er tatt inn. Selv om ingen av de tre skolene jenta gikk på fulgte regelverket for mobbesaker, konkluderer Fylkesmannen i Oslo og Akershus med at hun ble fulgt godt opp, og at det ble satt inn en rekke tiltak for at hun skulle ha et godt skolemiljø. Moren er tiltalt for grov omsorgssvikt med døden til følge. Hun nekter straffskyld. Rettssaken skal etter planen starte i Gjøvik tingrett 24. april i år.

<p>TIRSDAG 7. MARS 2017 Dagbladet</p> <p>Nyhetsredaktør: Frode Hansen fha@dagbladet.no Politisk redaktør: Geir Ramnefjell ger@dagbladet.no Kulturredaktør: Sigrid Hvidsten shv@dagbladet.no Magasinredaktør: Karine Østveit kos@dagbladet.no</p>	<p>D DAGBLADET PRESISERER</p> <p>Dagbladet trykket 5. januar 2016 artikkelen «Morens desperate kamp». Den handlet om ei jente fra</p>	<p>Lommedalen, som ble funnet død og avmagret på ei hytte i Valdres nytt-årsaften 2015. Artikkelen var for konsterende i beskrivelsen av jentas opplevelser av mobbing i</p>	<p>skolemiljøet. Dagbladet presiserer at dette var beskrivelser gitt av jentas mor. Fylkesmannen konkluderte med at det ikke er sannsynliggjort at jenta ble utsatt for langvarig mobbing.</p>
--	--	--	--

5. Budstikkas avis- og nettartikkel

8 Torsdag 7. januar 2016

NYHET

Budstikka

SATER: Vollen Marina vil utvide kai-
anlegget for restaurantområdet.
FOTO: KARL BRANAAS

Vollen Marina vil utvide ut mot havet

Havets krefter har gitt kai-
anlegget på Vollen Marina hard med-
ført, og marinen ønsker å utvide
anlegget noe når det nå skal
renoveres.

Frost arkitekter as har på vegne
av Vollen Marina søkt Asker kom-
mune om å få utvide kaifronten
med 1,5 meter fra dagens bryg-
gekant.

Den nye fronten er tenkt
lagt i samme høyde som dagens
«Trygg»-brygge lenger inn mot
land, og vil bli en forlengelse av
gangspassasjen på utsiden av mari-
naområdet.

– En forbedring og utvidelse av
kaifronten kan bidra til økt traf-
fikk, tettere kontakt med sjøen
for de gående, begrunner Frost
arkitekter i søknaden.

På hjørnet av Vitos restaurants
uteservering planlegger arkitek-
ten en litt større utvidelse slik at
marinaen får et rett hjørne.

Bytte tre med glass

Det skal gi et ryddigere bilde og
en mer tiltrekkende uteservering,
heter det i søknaden.

I tillegg til å utvide kai-
anlegget vil også Vollen marina bytte ut

dagens trepanel med glass for at
de besøkene på restauranten vil få
bedre utsikt mot havet.

Vollen Marina søkte om en lig-
nende utvidelse for ett år siden,
men den ble ikke behandlet på
grunn av uklarheter om regule-
ringsbestemmelser.

Dag Tufta
dog.tufta@budstikka.no

En redningsrelatert til arresen fra familien som nettsone møtet en 13 år gammel jente på
nyttårsaften.

Hun var opprinnelig en munter og livsglad pike med godt humør, kanskje litt sjenert
superstøff i forhold til uljente. Hun var imidlertid interessert i det meste, kunne lagre
fikk på skolen, enkelt lange, tuffe turer i fjellet sommer som vinter. Hun elsket å være
Beitostøtlen.

Hun begynte på barneskolen i Bærum og hadde det veldig bra i starten. Det tok i håne
stubbak. Men så begynte mobbingen. Det skulle ødelegge livet hennes. Hennes mor
(eneforsorger) har fra den tiden gjort alt som var svært mulig for at hun skulle få det i
Hun byttet til en annen barneskole da det ikke var noen forståelse å møte på den før
skolen. Samtidig flyttet de for å komme nærmere denne nye skolen. Det gikk bra en
men så kom mobbingen tilbake og nå også spiseforstyrrelse. Hun gledet seg derfor
begynte på ungdomsskolen i nærheten, men der dukket det også problemer som ble
mor følte at hun ikke fikk hjelp med. Barnets mor og hele familien for øvrig har kjemp
kamp for henne hadde blitt etrapp.

SKREV BREV: Familien til den avdøde jente og moren hennes sendte i går
et brev til blant annet Budstikka. Hele brevet kan leses på våre nettsider.

ÅSTEDET: Den 13 år gamle jente ble erklært død på familiens hytte på Bei-
tostøtlen nyttårsaften. FOTO: HÅN MOSVOLD LARSEN/NIB SCANPIX

VANT GEHØR: Forsvarer Asmund Olav Sandland i
har gjort alt for å berge datteren, sier advokaten.

Bestefaren om moren til den døde 13-åringen:

- Følte at hun ikke fikk hjelp

I dyp sorg. Samtidig som
Bærums-moren ble
kjørt til fengslingsmøtet
på Gjøvik, brøt hennes
familie tausheten.

– Skal man ta lærdom fra noe av
denne tragiske hendelsen, må det
være at vi i fellesskap tar avstand
fra all form for mobbing, også den
delen som har oppstått i sosiale
media i kjølvannet av pikens død,
skriver den 13 år gamle jentas
bestefar til Budstikka.

Retten: – Forsømte plikt

Hans datter, eneforsorger til den
døde 13 år gamle jenta, er sikket
for grov omsorgssvikt. I Gjøvik
tingrett fortalte moren for første
gang sin versjon av de tragiske
begivenhetene nyttårsaften da
hennes 13 år gamle datter ble
erklært død.

Retten konkluderte med at
det er overveiende sannsynlig
at moren forsømte sin plikt til å
hjelpe datteren, eller søke kvalifis-
ert hjelp til datteren som led av
alvorlige spiseforstyrrelser.

Rettsens vurdering står i kon-

fakta

Dette er saken

- Om kvelden nyttårsaften ble en 13
år gammel jente fra Lommedalen
erklært død.
- 13-åringen var da på en hytte på
Beitostøtlen sammen med sin mor. Det
var moren som tilkalte hjelp.
- Omstendighetene rundt dødsfallet fikk
helsepersonell til å varsle politiet.
- Dødsårsaken ser så langt ut til å
være forbundet med omsorg.
- Opplysninger fra jentes omgangskrets
tilsier at hun led av spiseforstyrrelser.
- Moren, også hun fra Bærum, er sikket
for grov mishandling med døden til
følge.
- Familien bodde i Lommedalen frem
til oktober, da 13-åringen ble tatt ut
av Møllodammen skole for å flytte til
Valdres. Børnevernet i Bærum kontak-
tet kolleger i Valdres i november.

trast til utsagnene fra familien
som har fulgt mor og datter gjen-
nom flere år.

Munter og livsglad pike

– Barnets mor har tallrike ganger
vært i kontakt med skolen, fast-
leger, terapeuter, sykehus og insti-
tusjoner uten at disse har makttet
å gjøre piken frisk. Det er viktig
for oss å påpeke at moren ikke på

noe tidspunkt sviktet i omsorgen
for barnet, skriver bestefaren i
redegjørelsen.

I brevet til Budstikka skriver
hennes nærmeste pårørende at
jenta opprinnelig var en munter
og livsglad pike med godt humør,
kanskje litt sjenert og ikke super-
støff overfor ukjente.

– Men så begynte mobbingen.
Det skulle ødelegge livet hennes,
skriver bestefaren.

Familien forteller at 13-åringen
gledet seg til å begynne på ung-
domsskolen i nærheten.

– Men der dukket det opp pro-
blemer som barnets mor følte at
hun ikke fikk hjelp med. Barnets
mor og hele familien for øvrig har
kjempet en kamp for henne hele
tiden etterpå, skriver bestefaren.

Håpløs kamp

– Vår pike på 13 år døde uventet
da hjertet stoppet. Vi kan ikke
få henne tilbake. Moren hadde
kjempet en håpløs kamp mot det
organiserte samfunnet i mange år
uten å få nødvendig hjelp, skriver
familien.

– Når barnet så dør er det orga-
niserte samfunnet lynraskt til
stede. Moren som er i dyp sorg

etter at hun mistet sitt eneste
barn, behandles inhumant og blir
arrestert.

Kan ikke påvirke

Etterforskningsledelsen i Innlan-
det politidistrikt på Gjøvik beskre-
ver saken som «herteskjærende».

Påtalsesjef Linn H. Fosso ba om
førstehelse for at de trengte ro til
å kunne gjennomføre avhør av
vitner, offentlige ansatte, behand-
lere, skoleansatte og den siktede
moren, mens moren sitter i vare-
tekt. Det ville imidlertid Gjøvik
tingrett ikke gå med på.

– Dette er forklaringer siktede
overhodet ikke har noen mulighet
til å påvirke, og retten kan ikke se
at det foreligger noen bevisforspil-
lelsesfare, heter det i kjennelsen.

– Det er ekstremt å miste sitt
egget barn, og deretter å bli sikket
i etterkant. Hun har gjort alt for
å berge datteren, sier advokaten.

– Familien har fått en masse
henvendelser og støtteklæringer
for moren fra familie, venner og
lokalmiljøet i Lommedalen, legger
bestefaren til.

Lars-Erik Nygaard og Per Erik Hagen
lars-erik.nygaard@budstikka.no

Nå må vi væ

En 13 år gammel jente er død.
Det er vondt og opprørende.
Men det er ikke nødvendigvis
noens «skyld».

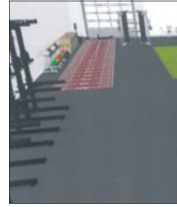
POLITIET ER NØDT TIL å iverksette
etterforskning når et barn i
Norge dør av avmagring under
spesielle omstendigheter, eller
når hendelsesforløp fremstår
uklare. Men det er langt mellom
en siktelse og innledende etter-
forskning for å få frem fakta, og
en felle dom.

Den sørgende moren fra Lom-
medalen kan være helt uten
skyld i at hennes eneste datter
dør av spisevegring. Mor og
hennes familie i Lommedalen
skal leve videre med tapet og den
belastende oppmerksomheten,
også etter at det nasjonale
nyhets«drevet» og flommen av
yttringer i sosiale medier har lagt

Nå kan du ta skibussen fra Asker til Solli

Utsiktene til en skitur fra Solli (bildet) er nå så positive at skibussen er klar for avgang hver lørdag og søndag frem til palmesøndag. Også i år blir skibussen gratis. Det bestemte politikerne foran fjordrets sesong. Det blir fem avganger fra Asker stasjon, hver time fra klokken 10.00 og siste retur fra Solli blir klokken 14.40. Det er mulighet for påstigning både ved Jonslokka skole og utfartsparkeerongen på Sem. Skibussen ble etablert i 1997. Bakgrunnen var mangelen på ledige parkeringsplasser ved Solli.

Ber om midlertidig treningshall på Risenga

Asker treningscenter vil etablere en midlertidig treningshall ved siden av Leikvollhallen på Risenga, og har fått positive signaler fra kommunen. Bakgrunnen er ønske fra Frisk Asker ishockey om mer areal til trening og Asker Turnforening, som også har økt behov for å trene, har støttet initiativet. Asker treningscenter skal bære det økonomiske ansvaret, men i et brev til kommunen ber Frisk Asker om at kommunen stiller egnet område til disposisjon. Hallen vil være en galvanisert termohall på inntil 1.000 kvadratmeter.

Jo om at moren fra Lommedalen skulle løslates – Det er ekstremt å miste sitt eget barn, og deretter å bli siktet i etterkant. Hun Gjøvik tingrett mener likevel at moren sannsynligvis har forsømt sin plikt til å hjelpe datteren. FOTO: HEIKO JUNGE/NTB SCANPIX

re forstandige. Sammen.

seg. Alvorlige spiseforstyrrelser ender dessverre med døden også for andre ungdommer vi ikke hører så mye om i offentligheten, i rundt 15 prosent av tilfellene – og årsakene til spiseforstyrrelser er ifølge ekspertene sammensatte og komplekse: Det er sjelden én faktor bak livstruende psykisk sykdom.

Man skal alltid være varsom med ivrig å fordele «skyld» når følelsene er sterke i en liten nasjon, og uten godt nok faktagrunnlag. Dette gjelder med tanke på den siktede moren. Og det gjelder i aller høyeste grad også overfor andre involverte – i denne saken andre barn, skoleledere og institusjoner som barnevern og helsevesen.

Jeg er veldig lite bekvemt med hvordan deler av nasjonale medier – helt uten noen forbe-

hold – slår fast at den avdøde jenta ble mobbet i tre år på Gullhaug skole da hun var 6–8 år.

OG JEG BLIR OPPRØRT når de eneste som helt sikkert ikke har noe ansvar – noen få barn som går i grunnskolen – blir anklaget av forstandige voksne uten kjennskap til alle sakens fakta.

Rektor mottok ingen melding om mobbing i perioden.

Derfor har vi i lokalavisen forsøkt å være ytterst varsomme i denne saken. Det er forskjell på formuleringen «opplevelsen av at datteren ikke skal ha hatt det bra», og det å stå og filme utenfor Gullhaug skole og slå fast uten forbehold at her var det flere år med mobbing. 25 år i journalistikken har lært meg at virkeligheten er kompleks, og at hver sak er unik og må under-

søkes for seg før man uten noe forbehold fremfører belastende påstander.

Derfor må både riksmidlene, vi i lokalmedia – samt hver og en privatperson som nå er sin egen «publisist» i sosiale medier – ta ansvar for at den offentlige samtalen omkring tragedien, som har rammet familien og lokalmiljøet i første rekke, ikke sporer mer av enn den allerede har gjort.

DENNE SAKEN må ikke få flere uskyldige ofre.

kommentar

Kjersti Sortland ansvarlig redaktør i Budstikka

GULLHAUG: Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med miljøet på Gullhaug skole etter klage fra foreldre. FOTO: KARL BRAANAAS

Tilsyn ga ikke Gullhaug refs

Fylkesmannen mener at de ansatte ved Gullhaug skole både undersøker og griper inn når de har mistanke eller kjennskap til at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger.

Det fremgår i en foreløpig rapport fra Fylkesmannen etter tilsyn på bakgrunn av mistillit til Gullhaug skole fra foreldre til et søskenpar. Foreldrene mente at deres barn ble mobbet. Det var Bærum kommune som anmodet Fylkesmannen om tilsyn i fjor høst.

Konklusjonen er i hovedsak at skolen har planer og rutiner som etterleves for å håndtere slike saker.

Det var på denne skolen den nå 13 år gamle jenta, som døde nytårsaftnen, gikk på barneskole før hun skiftet til Lesterud og i fjor høst startet på Molladammen skole. I saken har det vært anklager om mobbing.

Tilsynet gjelder imidlertid to andre elever på Gullhaug og skriver seg fra skoleåret 2011/2012 og inneværende skoleår.

I Fylkesmannens foreløpige til-

synsrapport varsles det riktignok om fire pålegg som kan bli gitt etter at kommunen har fått anledning til å uttale seg.

– Har gode rutiner

– Vi konstaterer at fylkesmannen i hovedsak mener at Bærum kommune har gode rutiner og en tilfredsstillende praksis, sier Bærum skolesejef Siv Herikstad.

Hun påpeker at Fylkesmannens tilsyn har gitt verdifull tilbakemelding om og vurdering av arbeidet i Bærum kommune knyttet til opplæringsloven paragraf 9 a som skal sikre elevene rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Hun påpeker at de fire påleggene i hovedsak dreier seg om hvordan kommunen og skolen skriftliggjør, ansvarliggjør og dokumenterer tiltak.

Fylkesmannen mener at kommunen har rutiner for å sette inn nødvendige tiltak dersom det avdekkes at praksis ikke er i samsvar med kravene loven stiller.

Hakon Holtan
hakon.holtan@budstikka.no

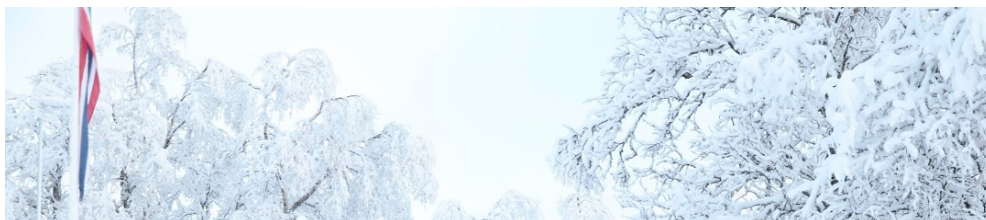

FØLGER OPP: Skolesejef Siv Herikstad vil følge opp de forberedingsområder Fylkesmannen påpeker i rapporten.

FOTO: KARL BRAANAAS

MØLLADAMMEN SKOLE LESTERUD SKOLE NYHETER LOMMEDALEN

«Hun var opprinnelig en munter og livsglad pike»

FAMILIEN FORTELLER: En 13 år gammel jente ble funnet død på Beitostølen nyttårsaften. Saken ble først kjent i mediene søndag 3. januar. Nå forteller familien sin versjon. (Foto: Håkon Mosvold Larsen / NTB scanpix)

Av FAMILIEN TIL DEN 13-ÅRIGE PIKEN OG HENNES MOR
06. januar 2016, kl. 12:59

Den avdøde 13-åringens familie har sendt følgende budskap til Budstikka og Aftenposten, som de eneste redaksjonene i landet. Jenta (13) døde nyttårsaften.

Hun var opprinnelig en munter og livsglad pike med godt humør, kanskje litt sjenert og ikke supertøff i forhold til ukjente. Hun var imidlertid interessert i det meste, kunnskapsrik, meget flink på skolen, elsket lange, tøffe turer i fjellet sommer som vinter. Hun elsket å være på Beitostølen.

LES OGSÅ: [TV2: Mor og datter \(13\) snakket med besteforeldrene nyttårsaften](#)

Byttet skole for å få det bedre

Hun begynte på barneskolen i Bærum og hadde det veldig bra i starten. Deltok i håndball og fotball. Men så begynte mobbingen. Det skulle ødelegge livet hennes.

Hennes mor (eneforsørger) har fra den tiden gjort alt som har vært mulig for at hun skulle få det bedre. Hun byttet til en annen barneskole da det ikke var noen forståelse å møte på den første skolen. Samtidig flyttet de for å komme nærmere denne nye skolen.

LES OGSÅ: [Rektor: Fikk ingen mobbevarsel](#)

Det gikk bra en stund, men så kom mobbingen tilbake og nå også spiseforstyrrelsene. Hun gledet seg derfor til å begynne på ungdomsskolen i nærheten, men der dukket det også problemer som barnets mor følte at hun ikke fikk hjelp med. Barnets mor og hele familien for øvrig har kjempet en kamp for henne hele tiden etterpå.

LES OGSÅ: [13-åringens mor intervjuet om datterens spisevegring](#)

Har fått mange støtteklæringer

Barnets mor har tallrike ganger vært i kontakt med skolene, fastleger, terapeuter, sykehus og institusjoner uten at disse har maktet å gjøre piken frisk. Det er viktig for oss å påpeke at moren ikke på noe tidspunkt sviktet i omsorgen for barnet. Familien har fått en masse henvendelser og støtteklæringer for moren fra familie, venner og lokalmiljøet i Lommedalen.

LES OGSÅ: [Gullhaug-tilsyn: - Lærere griper inn](#)

Foreldre har ansvaret for barns oppdragelse, men skoleledelsen har ansvar for et godt skolemiljø for alle elevene. På noen skoler vil kanskje skoleleder si at «vi har ingen mobbeproblemer på vår skole» eller «vi har en mobbefri skole». Hvis man spør

enkeltelevener vil man kanskje få helt andre svar!

Det er også tillatt for foreldre å bry seg selv om ens egne barn ikke mobbes.

LES OGSÅ: [Forsvarer: - 13-åringen gjemte seg på do i friminuttene](#)

Døde uventet nyttårsaften

Skal man ta lærdom fra noe av denne tragiske hendelsen må det være at vi i fellesskap tar avstand fra all form for mobbing, også den delen som har oppstått i sosiale media i kjølevannet av pikens død.

Vår pike på 13 år døde uventet da hjertet stoppet. Vi kan ikke få henne tilbake. Moren hadde, som beskrevet, kjempet en håpløs kamp mot det organiserte samfunnet i mange år uten å få nødvendig hjelp. Når barnet så dør er det organiserte samfunnet lynraskt til stede.

Moren, som er i dyp sorg etter at hun mistet sitt eneste barn, behandles inhumant og blir arrestert.

Familien ber om at pressen respekterer familiens ønske om å få sørge i fred i denne vanskelige tiden. Vi ber media om å vise forsiktighet med å publisere ubekreftede påstander som gir et feilaktig bilde av situasjonen. Dette er svært belastende for oss.

6. PFU begrunnelse Budstikka

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Budstikka: et leserinnlegg på nett og en nyhetsartikkel i papiravisen, publisert 6. og 7. januar 2016. Utgangspunktet for omtalen er at en 13 år gammel jente var funnet død i

JB 2900

Kandidatnummer 116

Valdres nyttårsaften. På dette tidspunktet er det kjent at jenta trolig døde av avmagring og mor er siktet for grov omsorgssvikt. Leserinnlegget er signert familien til den avdøde jenta og moren, og er ifølge papirartikkelen skrevet av jentas bestefar (far til mor). I leserinnlegget skriver bestefaren blant annet at mobbingen ødela jentas liv, noe som også siteres i nyhetsartikkelen. Skolene jenta gikk på, blir navngitt i tilknytning til artiklene.

Klager er Norsk Presseforbunds (NPs) tidligere konstituerte generalsekretær, Nils Øy, som bruker initiativretten og klager inn ni medier, deriblant Budstikka. Han mener avisen har brutt Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.8, fordi den ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Klager mener omtalen peker på en sammenheng mellom mobbingen og dødsfallet. Klager merker seg sjefredaktørens kommentar med bønn om forstandighet, i samme oppslag i papirartikkelen, men mener denne neppe veier opp for påstanden. Klager spør også generelt om det var tilrådelig, på det aktuelle tidspunktet, å trekke fram mobbepåstander overhodet.

Budstikka mener innlegget måtte kunne publiseres. Det å sensurere eller tåkelegge det var etter Budstikkas mening, verken fornuftig eller forenlig med god presseskikk. Men, slik avisen ser det, utløste innlegget behov for tilsvar på tilsvar. Problemet var at avisen ikke visste hvem anklagene gjaldt, og fikk heller ikke gjort en reell sjekk av påstandene. I ettertid ser avisen at den kunne utstyrt innlegget med en anmerkning fra redaksjonen om at brevet inneholdt påstander som ikke ble imøtegått, og ellers opplyst tydelig at påstandene skulle granskes. Avisen kunne også i større grad gjentatt uttalelser fra de tidligere omtalte parter som en motvekt, og lenket dette bedre sammen i nettartikkelen, noe avisen har gjort i ettertid. Budstikka mener at det som veier opp er at påstandene ikke ble presentert som noen «fasit» eller «sannhet». Avisen var tydelig på hvem som var avsender. Avisen publiserte også motstemmer og andre, også kontrære, fakta i miljø rundt innlegget – som en motvekt. Best digitalt, men også i papir. Avisen mener det også ble gjort gode presentasjonsvurderinger hva angår førstesidevalg, og fravær av mobbe-konstatering fra avisens side.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) vil innledningsvis understreke at det kun er de presseetiske sidene ved denne saken utvalget skal vurdere. Utvalget noterer seg den løpende dekningen, men vil på vanlig vis konkret vurdere de påklagede publiseringene opp mot aktuelle VVP punkt, her 4.8.

Barn har et særskilt vern i pressens etiske retningslinjer, og punkt 4.8 maner mediene til å ta

JB 2900

Kandidatnummer 116

hensyn til konsekvenser medieomtale kan få for barn. Å vurdere omtale i lys av dette er utfordrende, spesielt i en sak som er så alvorlig og utvikler seg så raskt, og der omtalen gjelder både barn, påstander om mobbing, spiseforstyrrelser og død.

Sakens alvor og sakens karakter utløste et stort informasjonsbehov, jf. VVP punkt 1.4. Det var gjennom siktelsen rettet sterke påstander mot mor. Utvalget forstår at Budstikka opplevde innlegget fra familien som et tilsvær, og utvalget mener det var berettiget å omtale familiens versjon i saken. Utvalget mener også at siktelsen av mor medførte et presseetisk ansvar for også å få frem denne siden av saken, jf. VVP punkt 4.5 (unngå forhåndsdom) og 3.2 (kildebredde og relevans).

Å bringe påstandene om mobbing ut i offentligheten, innebar imidlertid en risiko for at barn kunne føle seg uthengt og stemplet som mobbere, og derigjennom oppleve seg skyldige i at en jevnaldrende utviklet alvorlig sykdom og senere døde.

Utvalget legger også til grunn at mediene kjente til de påståtte mobbernes alder, og at mediene dermed måtte tenke over at den eller dem påstandene var rettet mot, kunne lese og eventuelt forstå at omtalen var rettet mot dem selv. Det sentrale i den presseetiske vurderingen blir derfor, slik utvalget ser det, *måten* påstandene ble omtalt på.

I en tidlig fase av en slik nyhetshendelse vil det alltid være mange ubesvarte spørsmål. Nettopp derfor er det viktig at mediene tar nødvendige forbehold, spesielt når omtalen er av en slik karakter som her og gjelder barn.

Utvalget mener Budstikka ikke har identifisert påståtte mobbere for et større publikum, og heller ikke konkretisert hvem mobbepåstandene var rettet mot, eller hva påstått mobbing bestod i.

Imidlertid ser utvalget at det i leserinnlegget og i nyhetsartikkelen publiseres en sterk påstand der det etableres en direkte årsakssammenheng mellom påstått mobbing og senere hendelsesforløp.

Dette på et tidspunkt der redaksjonen ikke hadde kjennskap til hvem påstandene rettet seg mot, og derfor heller ikke hadde mulighet til å innhente samtidig imøtegåelse.

Selv om det tydelig fremkommer at dette er påstander fra en sterkt berørt part, så mener utvalget at dette rammer så hardt at Budstikka burde gjort mer for dempe den belastningen en slik omtale

JB 2900

kunne påføre berørte barn.

Budstikka har opptrådt kritikkverdigg på punkt 4.8 i Vær Varsom-plakaten.

Oslo, 18. april 2017

Liv Ekeberg, Alexander Øystå, Kirsti Husby, Martin Riber Sparre,
Nina Fjeldheim, Sylo Taraku, Reidun Førde

7. Valdres avisartikkel

Familiehytte: Mykje tyder på at mor og dotter frå Rærum budde fast på denne hytta på Beitostølen frå fyrst i oktober og fram til 13-åringen døydde nyttårsfeitan. FOTO: HELGE GUDHEIM

Budde tre månader på hytta

Seks brevvekslingar med Øystre Slidre kommune om heimeundervisning

13-åringen og mora ser ut til å ha budd på hytta på Beitostølen i nær tre månader, sjølv om dei formelt sett berre hadde adresse i Øystre Slidre i 12 dagar.

HELGE GUDHEIM
helge.gudheim@valdres.no

BEITOSTØLEN: «Valdres» har prøvd å laga ei tidssjefje for kva som har skjedd rundt den omkomne 13-åringen i siste halvdel av 2015. Opplysningane byggjer på ei rekke kjelder både i det offentlege apparatet og frå andre artikkelar media.

Budde i Lommedalen

13-åringen budde inn i huset saman med mor si, som er i 40-åra, i Lommedalen i Rærum. Jenta har ingen andre sysken, og faren bur truleg utlandet.

Jenta skal ha vore så mykje mobba på barneskulen at mora flytte jenta over til ein annan skule i Rærum. Det var medan ho gjekk på barneskulen at jenta utvikla eteforsyring. I 2014 skal ho ha vore innlagd på Drammen sjukehus for dette.

17. august 2015 starta 13-åringen på Molladammen ungdomsskule i Lommedalen, og møtte då på nytt tidlegare elevar som skal ha mobba henne. All same dag sende mora ein klagesak til Fylkesmannen i Oslo og Akershus om mobbing (psykososial miljø).

3. september sende fylkesmannen brev til skulen, der dei ber om å ta stilling til påstandane.

25. september var siste dag for haustferien, og skulen hadde då fått beskjede om at jenta skulle slutte og flytte til ein annan kommune. Då elevane kjem att 5. oktober, møter ikkje jenta opp på skulen i Lommedalen.

Flytte til Valdres

Mykje tyder på at jenta og mora alt då har flytt til familiehytta i Valdres – brøytemannskapet på Beitostølen har i alle fall observert bil ved hytta sidan fyrst i oktober.

I slutten av oktober er det telefonisk kontakt mellom rektor ved Molladammen skule og rektor ved Øystre Slidre barne- og ungdomsskule om overflytting av eleven.

26. oktober melder mora frå til Øystre Slidre kommune om at dottera skal få heimeundervisning. Det er eit val alle foreldre kan ta. Dei treng ikkje søkje, men kommunen skal føre tilsyn med undervisninga.

4. november melder mora flytting frå Rærum kommune til Øystre Slidre. Det same skriv ho i eit brev til Fylkesmannen i Akershus 9. november.

Mora har i perioden 26. oktober til 24. november skrifleg korrespondanse med skulelesten i Øystre Slidre minst seks gonger, knytt til heimeundervisning.

Formelt berre 12 dagar
16. november melder mora flytting til Ultern bydel i Oslo, og at

ho vil halde fram heimeundervisninga. Formelt sett budde dei derfor berre 12 dagar i Øystre Slidre – gjølv om mykje tyder på at dei i praksis var der i snau tre månader.

17. november får Interkommunal barnevernstene i Valdres (for Øystre Slidre, Nord-Aurdal, Etnedal og Sør-Aurdal) fyrste uromelding i saka. Verksensleiar Pål Andreassen fortel at den kom frå barnevernet i Rærum. Dei refererte til kontakten med familien i august – i ei sak som vart lagd bort. Bekyringsmeldinga vart sendt fordi familien hadde flytta ut av kommunen.

Andreassen seier dei fekk saks-papira, og avklara meldinga om at saka ikkje er akut, men «bekyringsføllig».

Politi utanfor hytta

26. november får barnevernet i Valdres ny uromelding, denne gongen frå Øystre Slidre kommune. Andreassen seier den byggjer på dei erfaringane kommunen gjorde i møte med familien. Barnevernet konkluderer med same status; bekyring, men ikkje akutt.

Andreassen – På det tidspunkt hadde familien meldt flytting til Oslo, og fordi dei skal ha flytt, vel me å kontakte politiet for å undersøkje om det framleis er folk på hytta på Beitostølen, eller om dei verkeleg har flytt.

Politi reiser same dag (26. november) i sivil bil og observerer hytta frå vegen, og konkluderer med at det ikkje er folk på staden. Barnevernet skal overfor politiet

ha gjeve uttrykk for at dei ikkje ynskte at politiet skulle gjera seg til kjenne overfor familien.

Besøk ved jul

Lokal broytemannskap har fortalt avis Valdres at det tidrommet cirka mellom 19. og 25. desember på eit tidspunkt skal ha sitt parkert to bilar ved hytta. Det kan tyde på at andre vaksne enn berre mora har vore innom på hytta.

28. desember – over ein måned etter at meldinga kom inn – vidareseier barnevernet i Valdres bekyringsmeldinga frå Øystre Slidre til Oslo kommune. Andreassen vil ikkje kommentere no kvifor det gjekk ein måned. Dette er ein del av det politiet og tilsynmyndighetene no vil vurdere.

31. desember ringjer mora 113 (truleg i 1920-tida) og tilkallar hjelp. Både ambulanse og helikopter rykker ut, men jenta blir

erklært død. Uttrykkingsetatane varsalar politiet, fordi den døde er særsv avmagra.

Mora blir teken hand om av helsevesenet, og etter kvart sikta for grov omsorgsvik med døden til følge.

3. januar får barnevernet i Ultern bydel brevet med bekyringsmeldinga frå det interkommunale barnevernet i Valdres.

Det skal vera fyrste gong denne bydelen høyrde om jenta. Same dag ringde barnevernet i Valdres til Ultern bydel og fortalte at meldinga handla om jenta som vart funnen død nyttårsfeitan.

4. januar vart mora utskrive frå psykiatrisk institusjon, deretter arrestert og kjørd til politihuset på Gjøvik, og seinare til Reinsvoll sjukehus. Kvina vart ikkje avhørd 4. eller 5. januar, men det vil truleg skje i næraste framtid.

Kort busetjingsperiode

HEGGES: Frå Øystre Slidre kommune vart det måndag sendt ut følgjande pressemelding i dødsfall-saka:

«Øystre Slidre kommune kan stadfeste at den 13 år gamle jenta som døyde i Valdres på nyttårsfeitan hadde bustadresse i Øystre Slidre kommune ein kort periode i midten av november. Jenta har aldri vore elev i skulen i Øystre Slidre kommune, men kommunen mottok melding om heimeundervisning den 26. oktober. Omstend-

igheter rundt saka førte til at kommunen søkte ei bekyringsmelding til barnevernet i november. Dette skjedd etter at jenta hadde meldt flytting til ein annan kommune utanfor Valdres.

For meir informasjon, viser vi til politiet sin pressekonferanse seinare i dag.»

Heggese, 4. januar 2016
Kjell Berge Mellybyrlien, ordførar,
Øivind Langseth, rådmann

8. PFU begrunnelse Valdres

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Valdres: én papirartikkel publisert 7. januar 2016. Utgangspunktet for omtalen er at en 13 år gammel jente var funnet død i Valdres nyttårsaften. På dette tidspunktet er det kjent at jenta trolig døde av avmagring og mor er siktet for grov omsorgssvikt. Artikkelen handler om at mor og datter hadde bodd tre måneder på hytta i Valdres, og videre om kontakten med Øystre Slidre kommune. I artikkelen presenteres en tidslinje for hva som skal ha skjedd forut for flyttingen til Valdres. Her blir det blant annet opplyst at jenta skal ha blitt så mye mobbet på barneskolen at hun byttet skole. Videre at jenta utviklet spiseforstyrrelser. Barneskolene er ikke navngitt i artikkelen.

Klager er Norsk Presseforbunds (NPs) tidligere konstituerte generalsekretær, Nils Øy, som bruker initiativretten og klager inn ni medier, deriblant Valdres. Han mener avisen har brutt Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.8, fordi Valdres ikke har tatt tilstrekkelige hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Klager reagerer på at Valdres uten særlig forbehold har publisert kategoriske påstander om at mobbing har skjedd, og på en sånn måte at publikum må få det bestemte inntrykk at den påståtte mobbingen i større eller mindre grad førte til det tragiske utfallet. Klager mener at det ikke kan være slik at man bare ved å sette «skal ha» foran påstander og opplysninger har tatt de nødvendige forbehold som Vær Varsom-plakaten og PFU krever. Klager spør også generelt om det var tilrådelig, på det aktuelle tidspunktet, å trekke fram mobbepåstander overhodet.

Valdres støtter bruk av initiativretten i denne saken, men mener imidlertid at avisen har tatt forbehold, og opptrådt i tråd med VVP punkt 4.8. Det anføres at avisen konsekvent bruker formuleringer som «skal ha». Avisen mener den også tar forbehold allerede i innledningen, og viser til at avisen skriver at den har prøvd å lage en tidslinje for hva som har skjedd. Valdres mener avisa etablerer et tydelig skille på hva avisa vet og ikke vet. Videre vises det til at avisa Valdres har brukt mest ressurser på hva som er skjedd i Valdres, ikke hva som lå forut for at mor og datter flyttet dit, og at det meste av den innklagede artikkelen handler om hva som har skjedd i perioden etter at mor og datter flyttet til hytta. Pressens Faglige Utvalg (PFU) vil innledningsvis understreke at det kun er de presseetiske sidene ved denne saken utvalget skal vurdere. Utvalget skal konkret vurdere den påklagede publiseringen opp mot VVP punkt 4.8.

JB 2900

Kandidatnummer 116

Barn har et særskilt vern i pressens etiske retningslinjer, og punkt 4.8 maner mediene til å ta hensyn til konsekvenser medieomtale kan få for barn. Å vurdere omtale i lys av dette er utfordrende, spesielt i en sak som er så alvorlig og utvikler seg så raskt, og gjelder både barn, påstander om mobbing, spiseforstyrrelser og død.

Sakens alvor og sakens karakter utløste et stort informasjonsbehov (jf. VVP punkt 1.4). Det var gjennom siktelsen rettet grove påstander mot mor. Utvalget forstår at Valdres den 7. januar ønsket å fortelle sine lesere om sakens status, og at den refererte andre medier når det gjaldt mobbepåstandene og mors forsøk på å få hjelp. Utvalget mener også at siktelsen av mor medførte et presseetisk ansvar for også å få frem denne siden av saken, jf. VVP punkt 4.5 (unngå forhåndsdom) og 3.2 (kildebredde og relevans).

Å bringe påstandene om mobbing ut i offentligheten innebar imidlertid en risiko for at barn kunne føle seg uthengt og stemplet som mobbere, og derigjennom oppleve seg utpekt som skyldige i at en jevnaldrende utviklet alvorlig sykdom og senere døde.

Utvalget legger også til grunn at mediene kjente til de påståtte mobbernes alder, og at mediene dermed måtte ta i betraktning at den eller dem påstandene var rettet mot, kunne lese og eventuelt forstå at omtalen var rettet mot dem selv. Det sentrale i den presseetiske vurderingen blir derfor, slik utvalget ser det, *måten* påstandene ble omtalt på.

I en tidlig fase av en slik nyhetshendelse vil det alltid være mange ubesvarte spørsmål. Nettopp derfor er det viktig at mediene tar nødvendige forbehold, spesielt når omtalen er av en slik karakter som her og gjelder barn.

Mediene må selvsagt kunne sitere og videreformidle stoff fra hverandre, men dette innebærer ikke at mediet som siterer kan fraskrive seg det presseetiske ansvaret for opplysningene som videreformidles. Et avgjørende moment må være hvorvidt det blant annet tydelig fremgår hvor opplysningene og påstandene kommer fra. Etter utvalgets mening kunne Valdres vært tydeligere på konkrete kildehenvisninger.

Selv om man ikke kan stille de samme krav til opplysningskontroll for medier som siterer, som til opphavsredaksjonen, så har utvalget tidligere uttalt at redaksjoner som siterer andre medier også må vurdere å velge en mindre konsterende stil eller ta større forbehold. Utvalget ser at Valdres her ikke har navngitt barneskolene, og heller ikke knyttet påstanden om mobbing til spiseforstyrrelsen.

JB 2900

Kandidatnummer 116

Selv om PFU mener at Valdres kunne konkretisert at dette dreide seg om påstander, så ser utvalget at Valdres har tatt forbehold. Valdres har heller ikke gjort påstander om mobbing til et hovedpoeng verken i innhold eller presentasjon.

Etter en samlet vurdering har Valdres ikke brutt god presseskikk.

Oslo, 18. april 2017

Liv Ekeberg, Alexander Øystå, Kirsti Husby, Martin Riber Sparre,
Nina Fjeldheim, Sylo Taraku, Reidun Førde

2 OPPGAVE

Evt. vedlegg

Last opp filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Ingen fil er lastet opp

3 OPPGAVE

Evt. vedlegg

Last opp filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Ingen fil er lastet opp

4 OPPGAVE

Evt. vedlegg

Last opp filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Ingen fil er lastet opp
